

Biblicum

– tidskrift för biblisk tro och forskning

- Från trädedom till det utlovade landet
- Paulus tröstande undervisning
- Jakob om att vara Ordets görare
- Skillnaden mellan lag och evangelium VII
- Utblick: Finlands lutherska folkkyrka i kris

Nr 3 2020 Årg. 84

INNEHÅLL

Redaktionellt. Egil Edvardsen	97
Från trälldom till det utlovade landet. Seth Erlandsson	99
Paulus tröstande undervisning. Stefan Sjöqvist	116
Skillnaden mellan lag och evangelium, del VII. C.F.W. Walther	122
Jakob om att vara Ordets görare. Stefan Hedkvist	133
<i>Frågor och svar</i>	137
<i>Utblick över samtiden</i>	139
<i>Gåvoredovisning</i>	145

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Ingvar Adriansson

Redaktör: Seth Erlandsson

Redaktion är Stiftelsens styrelse: Egil Edvardsen (ordf, Ålgård), Seth Erlandsson (vice ordf), Västerås, Ingvar Adriansson (verks.ledare, Värnamo), Thomas Erlandsson (kassaförvaltare, Svärtinge), Tor Jakob Welde (Nesttun) och Ola Österbacka (sekreterare), samt för layout mm Kjell Petter Bakken.

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

Prenumerationspris: 250 svenska kr (stud. 150 kr)

Prenumeranter i Norge: 290 norska kr (stud. 200 NOK)

Prenumeranter i Danmark: 270 danska kr (stud. 190 DKK)

Prenumeranter i Finland och övriga Europa: 36 Euro (stud. 25 EUR)

Våra porto- och emballagekostnader för fyra nummer (som är inkluderat i pren. priset) är inom Sverige 60 kr och utanför Sverige 110 kr.

Prenumerationer och gåvor betalas enligt något av följande alternativ:

Inom Sverige:

Bankgiro 251-4701

Swish 123 626 9633

Handelsbanken, clearing: 6806, kontonummer: 305 320 718

Utanför Sverige används eurobetalning:

IBAN: SE34 6000 0000 0003 0532 0718, BIC/SWIFT: HANDSESS

Redaktionens adress:

Seth Erlandsson, Vitmåragatan 9 B, SE-722 26 Västerås

E-post: seth.erlandsson@biblicum.se

Tidskriftens expedition:

Biblicum, Hantverkaregatan 8 B, SE-341 36 Ljungby

Webbplats: www.biblicum.se; webbutik: forlag.biblicum.se

Beställningar även per e-post: biblicum@biblicum.se

Verksamhetsledare: Ingvar Adriansson, tfn +46 70 393 8127

Förlagssekreterare; Elaine Svensson; förlagsassistenter: Eivor och Kerstin Waljö

Personliga e-postadresser (även styrelsen): fornamn.efternamn@biblicum.se

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

3/2020

REDAKTIONELLT

En klok man har sagt: ”Motsatsen till kärlek är inte hat utan likgiltighet.” Han har nog mycket rätt i det. Som kristna möter vi i våra länder inte så mycket hat och yttre förföljelse, däremot mycket likgiltighet. Folk rycker mest på axlarna åt oss. De tycker nog att vi är lite speciella när vi håller så fast vid en gammal bok som innehåller så många märkliga och förnuftsstridiga ord.

Men om vi förblir vid vår övertygelse att Bibeln verkligen är Guds ofelbara ord och högsta auktoritet för lära och liv, och om vi verkligen frimodigt bekänner den bibliska tron, kommer vi att möta motstånd. Vi kommer att möta förakt och hån, och så har det alltid varit. Alla sanna bekännare av Guds ord möter motstånd. Varför är det så? Därför att det vi bekänner, vår tro och vår lära, är obegriplig för dem som inte tror. Den bibliska läran är en dåraktig lära för förnuftet. Den är helt opassande för vår tid, menar många. Paulus skrev till de kristna i Korint: ”Ordet om korset är en dårskap för dem som går förlorade. . . Vi predikar Kristus som korsfäst – för judarna en stötesten och för hedningarna en dårskap” (1 Kor 1:18, 23).

Det mesta i kristendomen reagerar människor emot. Men kanske särskilt den trosartikel som säger att vi är frälsta av nåd allena för Kristi skull utan våra egna gärningar, endast genom tron på Jesus Kristus. Detta är anstötligt för världen. Särskilt de som vill bli rättfärdiga genom sina egna gärningar stöter sig på denna lära. De kan omöjligen tänka sig att deras fina liv och många goda gärningar inte ska ha något att betyda när det gäller frälsningen. Därför blir alla sanna bekännare av Bibelns lära och det rena nådens evangelium också i dag föraktade och hatade.

Det är inte roligt att bli föraktad. Ingen av oss tycker om det. Många förnekar därför sin tro på Jesus när de möter detta förakt. Petrus gjorde det när han blev satt på prov. När någon ville veta om inte han också var en av dem som hade varit tillsammans med Jesus gav han efter och förnekade sin Herre och Mästare.

Om vi förnekar vår tro eller i vart fall anpassar tron och läran till tidsandan får vi nog frid och ro. Vi blir populära och världen prisar oss för att vi är fina moderna kristna. Men om vi håller fast vid vår bekännelse till Guds ord och inte skäms för vad Bibeln lär utan öppet vittnar om det för världen, då kommer vi att bli föraktade och hatade.

Men vi behöver inte frukta för världen. Den kan egentligen inte göra oss något. Det vill säga, den kan nog skada oss med yttre plågor och problem. Men Jesus sa till sina lärjungar: ”Var inte rädda för dem som dödar kroppen och sedan inte kan göra mer” (Luk 12:4). Det är som Luther sjunger i sin kända psalm: ”Om de än tar liv och hem, gagnar det ej dem. Ja, tar de allt vi har, finns dock det bästa kvar. Guds rike vi behåller.”

Jesus sa: ”Jag sänder er som får in bland vargar”, men ”var inte rädda . . . Den som bekänner mig inför människorna ska också jag bekänna inför min Far i himlen” (Matt 10:16, 28, 32). Vilket härligt löfte! Jesus ska säga till sin himmelske Far: ”Jag känner honom. Jag känner henne. Jag vet att de tror på mig. Jag vet att de bekänner sig till mig.” Vilken ära! Vilken nåd det är att Jesus vill kännas vid oss inför sin allsmäktige och nådige Far.

Därför vill vi troget fortsätta att frimodigt bekänna oss till Jesus vår Frälsare och till hans mäktiga ord. Också detta nummer av tidskriften *Biblicum* är en sådan bekännelse till Bibelns ord. Vårt hopp är att tidskriften kan vara en hjälp för alla kristna som vill fortsätta att bekänna sig till Guds ord så att de kan bli utrustade och uppbyggda i sin tro och bli frimodiga vittnen om evangeliet.

Egil Edvardsen
Ordförande i Stiftelsen Biblicum

Exodus: Från trälldom till det utlovade landet

I Bibeln hänvisas gång på gång till räddningen från trälldomen i Egypten som den stora förebilden för den frälsningsgärning som Guds unike Son, Messias, skulle genomföra en gång för alla när tiden var inne. ”När tiden var inne sände Gud sin Son” (Gal 4:4) för att rädda oss från syndens trälldom. Räddningen är helt och hållet Guds gärning, ett under, mänskligt sett helt omöjlig på grund av människans syndafördärv.

Den trälldom som Jakobs efterkommande, israeliterna, drabbades av i Egypten hade Gud redan förutsagt för Jakobs farfar Abraham: *Du ska veta att dina efterkommande ska bo som främlingar i ett land som inte är deras där man ska göra dem till slavar och förtrycka dem i fyrahundra år* (1 Mos 15:13). På grund av svår hungersnöd i Kanaans land kom Jakob och hans söner till Egypten och bosatte sig där (ca 1876 f Kr) med hjälp av sonen Josef som blev deras räddare. Han bodde redan i Egypten efter att ha sålts som slav av sina bröder men efter en tid blivit upphöjd som faraos närmaste man.

När ”det kom en ny kung i Egypten, en som inte kände till Josef” och Jakobs efterkommande blivit talrika i landet, blev de ”plågade med tvångsarbete”. *Egyptierna tvingade israeliterna att arbeta som slavar* (2 Mos 1:11, 13). Men trots ”alla slags arbeten som de tvingade dem att utföra” (1:14) fortsatte israeliterna att föröka sig så att de upplevdes som ett hot mot rikets säkerhet. Då utfärdade farao följande befallning: *Alla nyfödda pojkar ska ni kasta i Nilen*” (1:22).

Mose och hans befrielseuppdrag

När Mose föddes ca 1526 f Kr, ca 350 år efter ankomsten till Egypten, skulle också han ha kastats i Nilen. Men hans mor gömde honom i tre månader och lät därefter lägga honom i en korg som hon placerade i vassen vid Nilens strand. Det blev Moses räddning, för faraos dotter fick syn på barnet när hon kom för att bada och ”kände medlidande med

honom” (2 Mos 2:6). Hon beslöt adoptera Mose som sin son. Men när han var 40 år (Apg 7:23) och såg sina hebreiska bröders svåra slavarbete och hur en egyptier slog en hebreisk man, kunde han inte bärga sig: ”När han såg att ingen annan var där slog han ihjäl egyptiern och gömde honom i sanden” (2 Mos 2:12). Men saken blev ändå känd och farao ville nu straffa Mose med döden. Därför flydde han till Midjans land som ligger öster om Aqabaviken i nordvästra Saudiarabien.

I Midjan gifte Mose sig med Sippora, en av prästen Jetros sju döttrar. Där bodde han sedan i fyrtio år och arbetade åt sin svärfar som fåraherde. ”När fyrtio år hade gått” (Apg 7:30) fick han det svåra uppdraget att återvända till Egypten för att föra israeliterna ut ur Egypten till det utlovade landet. ”HERRENS Ängel”, dvs Guds evige Son, ”den Utsände”¹, uppenbarade sig för honom och gav honom uppdraget. Mose berättar hur det gick till (han talar om sig själv i tredje person): ”En gång drev han fåren till andra sidan öknen och kom till Guds berg Horeb. Där uppenbarade sig HERRENS Ängel för honom i en eldslåga” (1 Mos 3:1–2). Han sa: ”Jag är din fars Gud – Abrahams Gud, Isaks Gud och Jakobs Gud. . . Jag har sett hur mitt folk förtrycks i Egypten, och jag har hört hur de ropar över sina plågare. Jag känner deras lidande. Därför har jag kommit ner för att rädda dem från egyptierna och föra dem ut ur det landet upp till ett gott och rymligt land, ett land som flödar av mjölk och honung” (3:6–8).

Uppdraget till Mose löd: *Jag ska sända dig till farao för att föra mitt folk, Israels barn, ut ur Egypten* (3:10). Vilket omöjligt uppdrag till en person som tvingats fly från Egypten efter att ha begått ett mord! Inte underligt att Mose värjer sig: ”Vem är JAG, att jag skulle gå till farao och föra Israels barn ut ur Egypten?” (3:11). Då får Mose *detta löfte*: ”Jag ska vara med dig. Och här är ditt tecken på att det är jag som har sänt dig: När du har fört folket ut ur Egypten, ska ni hålla gudstjänst på detta berg” (3:12). ”Jag vet att Egyptens kung inte kommer att låta er gå om inte en stark hand tvingar honom. Därför ska jag räcka ut min hand och slå Egypten med alla slags under som jag ska göra där. Sedan kommer han att släppa er” (3:19–20). Det är Gud som garanterar att uppdraget ska lyckas. Ändå tvekar Mose och försöker med en rad invändningar slippa detta svåra uppdrag (se 4:1ff).

1 Angående vad som menas med ”HERRENS Ängel”, se artikeln ”Jag har inte kommit av mig själv”, *Biblicum* nr 1/2019, s 14–23.

Från Midjan tillbaka till Egypten

När Mose efter uppenbarelsen vid Guds berg Horeb kom tillbaka till Jetros hem uppenbarade sig HERREN på nytt för honom: ”Bege dig tillbaka till Egypten, för *alla som ville ta ditt liv är döda*” (4:19). Efter dessa ord från Herren (”*alla som ville ta ditt liv är döda*”) försvann Mose sista tvekan och hans svärfar gick med på att Mose återvände till Egypten tillsammans med sin familj. ”Så Mose tog sin hustru och sina söner och satte dem på sin åsna och återvände till Egyptens land” (4:20). Han hade Guds stav med sig, för Herren hade sagt till honom: ”När du kommer tillbaka till Egypten, se då till att du gör alla de under som jag gett dig makt att utföra inför farao. Men jag ska göra hans hjärta hårt så att han inte släpper folket” (4:21).

Mose var åttio år och hans bror Aron åttiotre (7:7) när de kom tillbaka till Egypten och trädde fram inför farao och framförde kravet på frigivning. Precis som HERREN hade förutsagt vägrade farao släppa folket trots *tydliga bevis på HERRENS makt och de egyptiska gudarnas maktlöshet*. Först efter HERRENS tionde undergärning, dödsdomen över allt förstfött, vägrade han inte längre att släppa folket, både unga och gamla, söner och döttrar, och även får och kor (10:9). *Domen drabbade allt förstfött i Egyptens land*, ”från den förstfödde hos farao som sitter på tronen ända till den förstfödde hos slavinnan vid handkvarnen, och även allt förstfött bland boskapen” (11:5).

Skyndsam flykt

Enligt Herrens ord till Mose och Aron skulle Israels barn vara beredda på en *skyndsam flykt* så snart de ätit det påskalamm vars blod blev israeliternas räddning: *Så ska det ätas: Ni ska ha bältet om livet, skor på fötterna och stav i handen. Och ni ska äta det snabbt* (12:11). Herren ”gick förbi (hebr. *pasách*) Israels barns hus i Egypten” när han vid midnatt ”slog allt förstfött i Egyptens land”. ”Då steg farao upp på natten, liksom alla hans tjänare och alla egyptier. Och det hördes ett högt sorgerop i Egypten, för det fanns *inte ett hem där det inte låg någon död*. Farao kallade på natten till sig Mose och Aron och sa: ”Bryt upp och dra ut från mitt folk, ni själva och Israels barn! Gå i väg och håll gudstjänst som ni har sagt.” *Egyptierna skyndade på folket för att få dem ut ur landet fort, för de sa: ’Annars dör vi allihop’*” (12:27–33). ”Folket tog med sig sin deg, innan den ännu hade blivit syrad” (12:34).

”*En vakandets natt* var det för HERREN när han förde dem ut ur

Egyptens land” (12:42), ”omkring 600 000 man till fots förutom deras familjer” (12:37 EHV). Skyndsamt tågade de dag och natt: ”HERREN gick framför dem *om dagen i en molnpelare* för att visa dem vägen och *om natten i en eldpelare* för att ge dem ljus. *På så sätt kunde de vandra både dag och natt.* Molnpelaren upphörde inte att gå framför folket på dagen och inte heller eldpelaren på natten” (13:21–22). *Det gällde att så snabbt som möjligt lämna träldomslandet.* ”Dagen efter påskmåltiden (hebr. *Pésach*) drog Israels barn orädda ut inför ögonen på alla egyptier medan egyptierna begravde alla de förstfödda som HERREN hade slagit bland dem när HERREN höll dom över deras gudar” (4 Mos 33:3–4).

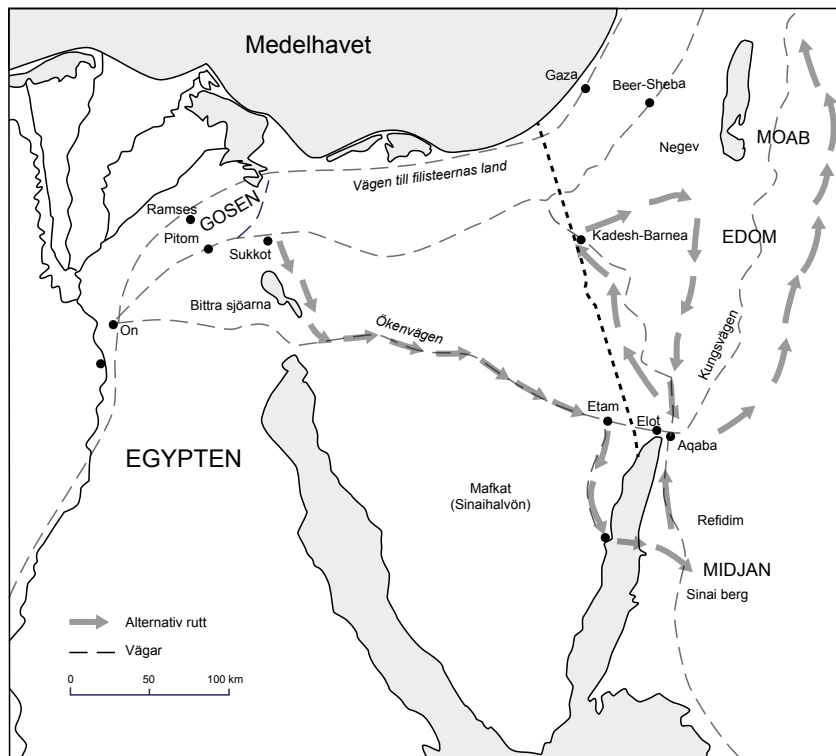
Uttåget ut ur Egypten var ett under allt igenom, inte bara räddningen undan den tionde plågan genom Lammets blod utan också hur Gud i moln- och eldpelaren ledde dem ut ur Egypten dag och natt och sörjde för dem under vandringen: ”Jag bar er på örningar” (19:4). ”Jag ledde er i öknen i fyrtio år. Era kläder blev inte utslitna på er, inte heller sandalerna på dina fötter” (5 Mos 29:5).

Vilken väg tog de ut ur Egypten på väg till det utlovade landet?

Det finns många spekulationer om vilken väg de uttågande tog vilket är märkligt, för bibeltexten är tydlig. Mose hade fått uppdraget från Gud att föra Israels barn *ut ur Egypten till Kanaans land*, inte *långt ner* mot södra delen av Sinaihalvön som stod under egyptisk kontroll. HERREN hade sagt till Mose: ”Jag ska föra er ut ur lidandet i Egypten och *upp till kananeernas, hetiternas, amoreernas, perisseernas, hiveernas och jebusiternas land, ett land som flödar av mjölk och honung*” (2 Mos 3:17). Det fanns flera vägar dit: ”Vägen till Filisteernas land” (hebr. *Däräk äräts pelishtim*) ”som var den närmaste vägen” (13:17), en mellanväg och den stora karavanvägen, omvägen ”Ökenvägen till Yam-suf” (hebr. *Däräk ham-midbar Yam-suf*) (13:18) för att sedan från nuvarande Eilat tåga rakt norrut. Gud som ledde uttåget genom moln- och eldpelaren (Guds Utsände Son, se 14:19) valde inte ”Vägen till Filisteernas land”. Varför? Det krävdes en förklaring: ”För att inte folket ska ångra sig när de får se krig och vända tillbaka till Egypten” (13:17). ”Så Gud lät folket ta omvägen via *Ökenvägen till Yam-suf*” (13:18).

”Ökenvägen till Yam-suf” var välbekant för både Mose och Aron. Det var den vägen Mose tog när han flydde till Midjans land, och det var den vägen han tillsammans med Aron nyligen hade tagit åt andra hållet när de rundade Aqabaviken på sin väg från Midjan till Egypten.

Vilket hav menas då med Yam-suf? Det framgår tydligt av en rad bibelställen att det är Röda havets Aqabavik som avses. *Se 2 Mos 23:31; 4 Mos 14:25; 21:4; 5 Mos 1:40; 2:1; 1 Kung 9:26 och Jer 49:21!* På alla dessa ställen återger de tidiga översättningarna Septuaginta och Vulgata Yam-suf med ”Röda havet” (grek. *Thálassa erythrá* och lat. *Mare rubrum*). Så gör också många senare översättningar (i Sverige bl a Kyrkobibeln 1917 och SFB 2015).

Karta: Ola Österbacka

Men vad betyder Yam-suf egentligen?

Yam betyder ”hav” och *suf* betyder ”få sitt slut, upphöra, gå under”. En ordagrann översättning borde alltså bli ”*Slutets hav*” eller ”*Undergångens hav*”. I Gamla testamentet får nämligen platser ofta ett namn som vill påminna om vad som hänt vid platsen i fråga. Några exempel:

- När israeliterna efter den långa övergången rakt genom Yam-suf kom till en plats där de äntligen fann vatten men inte kunde dricka det eftersom det var bittert, fick den platsen namnet *Mara* som betyder "bitter" (2 Mos 15:23). Detta platsnamn skulle påminna om att Herren där genom ett under gjorde så att vattnet blev sött.
- Platsen där Jakob brottades med Gud gav Jakob namnet *Peniel* som betyder "Guds ansikte", för han tänkte: "Jag har sett Gud ansikte mot ansikte och ändå har mitt liv skonats" (1 Mos 32:30).
- Platsen där Jakob i en dröm såg en stege ända upp till himlen och såg Gud överst på stegen kallade han *Betel* som betyder "Guds hus". När han vaknade sa han: "HERREN är verkligen på denna plats... *Detta är ingenting annat än Guds hus, och detta är himlens port*" (1 Mos 28:16f, EHV).

På samma sätt ville säkert Mose med namnet *Yam-suf* påminna om att *i detta hav fick Guds folks förföljare och förtryckare sin undergång, sitt slut. Yam-suf*"Undergångens hav" är därför ett lämpligt namn för Röda havets Aqabavik, för i det havet drabbades de förföljande egyptierna av undergång genom Guds övernaturliga ingripande.

Suf kan också betyda "säv" och därför översätter många Yam-suf med "Sävhavet". Men den översättningen *säger ingenting om undret, att Gud där besegrade de förföljande fienderna* och den harmonierar inte med biblisk praxis att låta namnet *påminna om vad som hänt, Guds ofattbara frälsningsunder som ska lovprisas*. Lägg märke till hur 2 Mos 15 omedelbart efter det stora frälsningsundret *lovprisar HERREN för hur han grep in och besegrade egyptierna när Israels barn var hopplöst instängda framför Röda havets Aqabavik*:

"Faraos vagnar och här kastade han i havet,
hans utvalda krigsmän dränktes i Yam-suf (Röda havet).
Djupen täckte dem, de sjönk till botten som stenar" (v 4–5).
"Av din näsas fnysning dämdes vattnen upp,
böljorna reste sig som en mur" (v 8).
"Du andades på dem och havet täckte dem,
de sjönk som bly i de väldiga vattnen" (v 10).

Också psalmisten lovprisar HERREN för frälsningsundret vid Yam-suf:
"Han frälste dem för sitt namns skull,
för att göra sin makt känd.

Han talade strängt till Yam-suf och det blev torrt,
han förde dem genom djupen som i en öken.
Han frälste dem från motståndarens hand
och befriade dem från fiendens grepp.
Vattnet täckte deras fiender,
inte en enda av dem blev kvar.
Då trodde de hans ord och sjöng hans lov.
Men snart glömde de hans gärningar” (Ps 106:10–13).

Var och varför blev israeliterna instängda?

”Ökenvägen till Yam-suf” gick (och går alltjämt) i riktning mot Aqabavikens nordspets. Genom att följa den vägen kunde folket lämna Sinaihalvön som stod under egyptisk kontroll. Ursprungligen kallades Sinaihalvön *Mafkat*, Turkoslandet. Från tidig tid hade egyptierna gruvor på södra delen av Mafkat där de främst bröt turkos. Gruvorna räknas till världens tidigast kända. Sannolikt användes också israeliter som slavarbetare i dessa gruvor. Det tyder flera proto-sinaitiska inskrifter på från tiden 1840–1450 f Kr, för de innehåller de tidigaste spåren av det hebreiska alfabetet (se Douglas Petrovich, *The World’s Oldest Alphabet – Hebrew as the language of the proto-consonantal script* [Carta Jerusalem 2016/ och *Biblicum nr 2/2017*, s 64ff). Om israeliterna var kvar på halvön Mafkat var risken stor att egyptierna på nytt skulle göra dem till slavarbetare.

När israeliterna lämnat Ramesés och Sukkóth tågade de ”i grupper om femtio” (13:18) dag och natt och slog inte läger förrän ”vid Etam, vid kanten av öknen” (13:20; 4 Mos 33:6). Vi vet inte säkert vad som menas med Etam och var det låg. Men sannolik avses det mäktiga bergslandskap (med toppar 2 500 meter höga) som den sandiga och ganska platta ökenvägen når fram till när det bara återstår ungefär en fjärdedel av ökenvägen till Aqabavikens nordspets. Detta bergiga landskap omger Aqabavikens norra del och stupar brant ner mot Aqabaviken som en mur på dess båda sidor. Etam används om *båda* sidorna av Aqabavikens norra del, i 2 Mos 13:20; 4 Mos 33:6 om västra sidan och i 4 Mos 33:8 om östra sidan. Den östra sidan kallas både för ”Etams öken” (4 Mos 33:8) och ”Shurs öken” (2 Mos 15:22). Kanske ordet Etam hade betydelsen ”röd” (liksom Edom), eftersom bergssidorna avger ett rödaktigt sken. *Shur* betyder ”mur”, så namnet ”Shurs öken” passar bra för norra

delen av Aqabaviken, eftersom bergen runt denna del av Aqabaviken syns från långt håll som en mur.²

När Israels barn efter flera dygns marscherande inte hade långt kvar till friheten bortom faraos kontroll³ hände något märkligt. HERREN sa till Mose: ”Säg till Israels barn att de viker av och slår läger framför Pi-Hachirót mellan Migdol och havet. Mitt emot Baal-Sefon ska ni slå läger vid havet” (2 Mos 14:2–3). *Chir* (liksom *chur*) betyder ”borra, urholka”, och den enda väg att vika av till *mot havet* borrar sig som en slingrande ravin genom bergslandskapet ned mot Aqabaviken. Denna ”hålväg” som i dag heter Wadi Watir (Watirravinen) mynnar ut i en bred och jämn udde med gott om plats för de talrika israeliterna att slå läger och vila ut (men vilan visar sig inte bli långvarig). *Pi* betyder ”mun, mynning”, så *Pi-Hachirót* betyder ”hålvägens mynning”. Den syns tydligt på alla kartor och heter i dag Nuweiba. Tydligen hade egyptierna ett vaktorn i närheten av Nuweiba (*Migdol* betyder ”vaktorn”). Baal-Sefon låg ”mitt emot” (hebr. *nókach*) Pi-Hachirót (Hålvägens mynning), tydligen en känd kultplats för avgudadyrkan rakt över på andra sidan Aqabaviken.

Varför befallde Herren att Israels barn skulle vika av från ökenvägen och ta Hålvägen som var en slingrande ravin och återvändsväg ner till Pi-Hachirót? Svaret ges i 14:3ff: *Herren ville att farao skulle tro att israeliterna genom att gå vilse blivit instängda i öknen* (v 3). ”Jag ska göra faraos hjärta hårt så att han förföljer dem. *Jag ska förhärliga mig på farao och hela hans här*, så att egyptierna förstår att jag är HERREN” (v 4). Så blev det. När farao fick rapporter om att Israeliterna slagit in på ”hålvägen” mot havet ångrade han att han släppt israeliterna, de slavarbetare han så väl behövde. Han sände nu iväg sin här med sina ledande krigsmän för att tillfångata de undflyende (v 5–7). De hade ju bara begärt och

-
- 2 I 1 Mos 25:18 står det om Ismaels ättlingar: De ”bodde i områdena från Havila ända till Shur öster om Egypten, där vägen går mot Assyrien.” Havila betyder ”sandland” och står för Arabiens öken ”öster om Egypten”. ”Vägen mot Assyrien” kallades ”Kungsvägen” och var en känd karavanväg som gick från Egypten och via Aqabavikens nordspets rakt norrut, öster om Döda Havet och Jordanfloden.
 - 3 Än i dag går gränsen mellan Kanaans land (Israel) och Egypten från Aqabaviken mot nordväst och längs Egyptens bäckfåra (= Wadi el-Arish) som mynnar ut i Medelhavet strax söder om Gaza. I 2 Mos 23:31 anges denna gräns med orden ”från Yam-suf till filisteernas hav”.

fått tillstånd att ”gå tre dagsresor genom öknen och offra åt HERREN” (2 Mos 3:18; 5:3; 8:27).

Mose hade säkert svårt att förstå varför Herren genom moln- och eldpelaren nu ledde dem in i en återvändsgränd rakt mot havet. Han kände ju väl till ökenvägen och visste att den skulle rädda dem bort från egyptisk kontroll. Men genom HERRENS under i samband med de tio plågorna hade han lärt sig att han kunde lita på Herren. Folket däremot hade inte samma tillit till HERREN. De blev mycket förskräckta när de nådde fram till Hålvägens mynning, slog läger där och förstod att de var instängda. När faraos här närmade sig ”blev de mycket förskräckta och ropade till HERREN. Och de sa till Mose: *Fanns det inga gravar i Egypten, eftersom du har fört oss hit för att dö i öknen? Vad har du gjort mot oss? Varför förde du oss ut ur Egypten? Var det inte det vi sa till dig i Egypten? Vi sa: Låt oss vara, så att vi får tjäna egyptierna. Det hade varit bättre för oss att tjäna egyptierna än att dö här i öknen* (14:10–12). Psalmisten skriver: ”Våra fäder i Egypten tog inte lärdom av dina under, de tänkte inte på dina många nådegärningar utan gjorde uppror vid havet, vid Yam-suf” (Ps 106:7).

Israeliterna tycktes räddningslöst förlorade, det vill säga om inte Herren räddade dem genom ett under, och det litade inte folket på. Men det gjorde Mose. Han sa till folket: ”Var inte rädda! Stanna upp och *bevittna den frälsning som HERREN i dag ska ge er. Så som ni ser egyptierna i dag ska ni aldrig någonsin se dem igen. HERREN ska strida för er, och ni ska hålla er stilla*” (v 13–14). Men inte ens Mose kunde ta det helt lugn i denna skrämmande situation. Han kunde inte ”vänta lugnt” (EHV) utan ropade till Herren om hjälp, för han berättar själv att Herren sa till honom: ”*Varför ropar du till mig? Säg till Israels barn att de ska dra vidare*” (v 15).

Men hur ska de kunna ”dra vidare” när de har ett stort hav framför sig som spärrar vägen? *Lyft din stav och räck ut handen över havet och klyv det, så att Israels barn kan gå rakt genom havet på torr mark* (v 16). Men de förföljande egyptierna då som snart övermannar oss? *Jag ska förhärli-ga mig på farao, på hela hans här, på hans vagnar och ryttare* (v 17). ”Guds Ängel, som hade gått framför Israels här, flyttade sig nu och gick bakom dem. Molnpelaren som hade gått framför dem flyttade sig och tog plats bakom dem, så att den kom mellan egyptiernas här och israeliternas. Molnet var där med mörker, samtidigt som det lyste upp natten. *Under hela natten kunde den ena hären inte komma nära den andra*” (v 19–20).

Mose trodde Guds löfte och gjorde som HERREN sa: ”Mose räckte ut handen över havet” (v 21a). Och som alltid höll Gud sitt löfte: ”HERREN drev då undan havet genom en stark östanvind som blåste hela natten. Han gjorde havet till torrt land, och vattnet klövs itu. Israels barn gick rakt genom havet på torr mark, medan vattnet stod som en mur till höger och vänster om dem” (v 21b–22).

Men fastän egyptierna inte kunde komma nära israeliterna förföljde de dem *ända till mitten av havet*. ”Alla faraos hästar, vagnar och ryttare kom efter dem ut till mitten av havet. Men vid morgonväkten såg HERREN ner från pelaren av eld och moln på egyptiernas här och förvirrade den. Han lät hjulen på deras vagnar lossna så att det blev svårt för dem att komma fram. Då sa egyptierna: ’Vi måste fly för Israel! HERREN strider för dem mot Egypten.’ Och HERREN sa till Mose: ’Räck ut handen över havet så att vattnet vänder tillbaka över egyptierna, över deras vagnar och ryttare.’ Då räckte Mose ut handen över havet, och mot morgonen återvände vattnet till sin vanliga plats” (v 23–27a).

Nu var det egyptierna som måste fly: ”Egyptierna flydde men möttes av det, och HERREN strödde ut dem mitt i havet. Vattnet vände tillbaka och täckte vagnarna och ryttarna och hela faraos här som hade kommit efter dem ut i havet. Inte en enda av dem kom undan” (v 27b–28). Vilket stort frälsningsunder är inte detta! Det omöjliga skedde: *Israels barn gick rakt genom havet på torr mark, och vattnet stod som en mur till höger och till vänster om dem! Så frälste HERREN den dagen Israel från egyptiernas hand och Israel såg egyptierna ligga döda på havets strand* (v 29–30). Denna frälsningsgärning är så förunderligt stor och mäktig att den lämpar sig som förebild för frälsningen genom Jesus Kristus. Den har makt att skapa tro och den skapade trons lovprisning (14:31b–15:18). Den avslutas med en upprepning av det förunderliga: *att fienderna gick under och att ”Israels barn gick rakt genom havet på torr mark”* (15:19).

Varför till Guds berg Horeb?

Gud hade inte glömt det löfte han gav till Mose när han kallade honom och gav honom räddningsuppdraget vid ”Guds berg Horeb” (2 Mos 3:1ff): ”Jag ska vara med dig. Och *här är ditt tecken* på att det är jag som har sänt dig: *När du har fört folket ut ur Egypten ska ni hålla gudstjänst på detta berg*” (3:12). Nu hade de lämnat Egypten och Mafkat (Sinaihalvön) och t o m tagit en genväg till det berg där HERREN hade uppenbarat sig för Mose när han vallade sin svärfars får i Midjans land.

Var låg då "Guds berg Horeb"? Många har gissat att det låg långt ner på södra delen av Sinaihalvön. Men i så fall måste Midjans land också ha legat där. Så är inte fallet. Bibeltexten ger tydliga besked. Midjans land låg i österlandet, öster om Aqabaviken, i nuvarande nordvästra delen av Saudiarabien. Första Mosebok 25:6 berättar att Abraham sände bort sina söner med bihustrun Ketura, bl a Medan och Midjan, österut till Österlandet (se 1 Mos 25:6).

Som vi redan sett avses med "Undergångens hav" (Yam-suf) Aqabaviken, dvs det hav där egyptierna mötte sin undergång. När Mose efter det mirakulösa klyvandet av havet nådde fram till det berg där han fått sin kallelse och "slagit läger vid Guds berg", kom hans svärfar Jetro dit. Guds berg Sinai kan alltså inte ha legat på Sinaihalvön. *Jetro tog med sig "Moses hustru Sippora som Mose tidigare hade sänt hem.* Han hade också med sig hennes två söner. En av dem hade fått namnet Gershom, för Mose sa: 'Jag är främling (hebr. *ger*) i ett främmande land.' Den andre fick namnet Eliezer, för Mose sa: 'Min fars Gud kom till min hjälp (på hebr. *ézer*) och räddade mig från faraos svärd" (2 Mos 18:2–4). Mose skulle ju ha blivit avrättad om han hade stannat i Egypten. Nu 40 år senare hade Mose mycket att berätta om HERRENS väldiga gärningar och vad de varit med om: "Mose berättade för sin svärfar allt som HERREN hade gjort med farao och egyptierna för Israels skull, och han berättade om all möda de fått utstå på vägen och hur HERREN hade räddat dem. Jetro gladdes över allt det goda som HERREN hade gjort mot Israel, att han hade räddat dem ur egyptiernas hand" (18:8–9).

I Midjans land finns i dag en större bosättning som heter Al Bad. Just där finns en permanent tillgång på vatten, något som är en förutsättning för en större bosättning i öknen. När Mose hade flytt till Midjan kom han till en större bosättning, för där var Jetro präst och därmed ledare. Det står att Mose satte sig vid en brunn och att Jetros sju döttrar kom dit för att hämta upp vatten åt deras får (2 Mos 2:15–17). Det berättas vidare i 3:1–2 att när Mose 40 år senare vallade sin svärfars får kom han till "andra sidan öknen", för det finns en bergskedja norr om Al Bad som avgränsar dess öken från öknen Sin. Bergskedjan är tydligen Horeb, för på andra sidan om bergskedjan mot öster ligger dess högsta topp. Nedanför denna topp uppenbarade sig HERRENS Ängel för Mose i en eldslåga (3:1–2). Han hade kommit till "Guds berg Horeb" eller som det också kallas berget "Sinai" eftersom det låg i öknen Sin (se 16:1). I dag bär denna topp det arabiska namnet Jabal el-Lawz.

Nedanför detta berg finns en stor slätt med tillräckligt utrymme för över två miljoner israeliter att där resa sina tält och bo där i nästan ett helt år. De anlände dit ”då den tredje månaden började efter Israels barns uttåg ur Egypten” (2 Mos 19:1), alltså en och en halv månad efter uttåget, och de bröt upp därifrån ”andra året, i andra månaden, på tjugonde dagen” (4 Mos 10:11). Men ligger inte Sinai berg på Sinaihalvön? Det trodde Helena, modern till kejsaren Konstantin den store. Men nedanför detta berg finns inget utrymme för över två miljoner israeliter att slå upp sina tält och det ligger inte på andra sidan Aqabaviken där Jetro bodde.

Under sin långa vallfärd åren 326–328 e Kr menade Helena inte bara att hon i Jerusalem hittat Kristi sanna kors utan också på Sinaihalvöns södra del kommit till det berg där Mose mottog de två stentavlorna. Om Mafkat kallades Sinaihalvön redan innan Helena påstod att hon funnit Sinai berg har jag inte lyckats belägga. Men det kan ju inte uteslutas att det funnits flera berg som kallades Sinai. Enligt Andra Mosebok låg dock *Guds berg Horeb* öster om Aqabaviken, och Paulus visste att det Sinai där Gud uppenbarade sig för Mose låg i Arabien. För när han skriver till galaterna om två förbund säger han: ”Det ena kommer från berget Sinai och föder sina barn till slaveri, det är Hagar. *Ordet Hagar står för Sinai berg i Arabien* och motsvarar det nuvarande Jerusalem, eftersom det lever i slaveri med sina barn” (Gal 4:24–25).

En stark tradition alltifrån drottningens placering av Sinai

Under lång tid har de flesta bibeltolkare utgått ifrån att Helenas placering av Sinai (där det mytomspunna Katarinaklostret byggdes) är korrekt utan att närmare studera om denna identifiering är förenlig med hela Bibelns vittnesbörd om uttåget ur Egypten. Följden har bl a blivit att Yam-suf i strid med en rad bibelverser (se ovan) måste avse någon sjö omedelbart öster om Nildeltat, ungefär där Suezkanalen går i dag. Man har bl a föreslagit en vik av Medelhavet, Timsahsjön, någon av Bittersjöarna eller att Suezviken tidigare nådde längre norrut. ”Ökenvägen till Yam-suf” tillåts då inte vara vägen till Aqabavikens nordspets, alltså namnet på första delen av den gamla karavanvägen ”Kungsvägen”, som sedan fortsätter norrut till Syrien och bortom Syrien (Assyrien, se not 2 ovan). Den tolkas i stället som en sydlig väg i riktning mot nedre delen av Sinaihalvön. Den tolkningen har blivit en så stark tradition att den

tillåts styra en bibeltolkning av Exodus som enligt min mening kommer i strid med flera bibelställen.⁴

Den värdefulla nya bibelöversättningen *Evangelical Heritage Version* (EHV) uppskattar jag mycket, likaså dess *Study Bible (Notes)* som finns att ladda ner från "Logos". Men när det gäller uttåget ur Egypten präglas tyvärr också dessa *Notes* av den starka tradition jag nämnt ovan. Här några exempel:

- "Det främsta hindret för att ta den direkta kustvägen var . . . den starkt befästa gränsen. Denna gräns var också skyddad av en 200 fot bred skyddskanal som kan ha gått från Medelhavet till Pi Hahiroth."⁵

Kommentar: Bibeltexten nämner ingenting om en starkt befäst gräns som skulle vara "det främsta hindret för att ta den direkta kustvägen". Orsaken var "att folket kunde ångra sig och vända tillbaka till Egypten när de fick se krig hota" (13:17). Inte heller nämner bibeltexten något oöverkomligt geografiskt hinder för att lämna eller komma till det egentliga Egypten. Abraham och Sara hade inga problem att besöka Egypten (1 Mos 12:10ff), inte heller Jakob och hans söner (1 Mos 42–46). Mose hindrades inte av någon barriär när han flydde från Egypten och tog ökenvägen till Midjans land på andra sidan Aqabaviken. Både Mose och Aron kunde ta ökenvägen både till Midjan och tillbaka igen till Egypten. Mose kunde också sända sin familj i förväg tillbaka till Jetro och Midjans land (2 Mos 18:2). Folket vek inte av och tog en omväg för att de hindrades av något vatten eller av vakter utan för att ansluta till "ökenvägen mot Yam-suf"

4 Ett annat exempel på en gammal tradition som tillåts styra tolkningen av en bibeltext är tolkningen av de vise männens uppvaktning av Jesusbarnet. Enligt gammal tradition, illustrerad av många populära julkrubbor, kom de vise männen ganska snart efter Jesu födelse och *uppvaktade honom i stallet där han låg i en krubba*. Låter man hela Bibelns vittnesbörd komma till tals kan de vise männens besök ha inträffat tidigast 41 dagar efter Jesu födelse, dvs efter att den heliga familjen kommit tillbaka från reningen i Jerusalem (Luk 2:22) och inte längre bodde i ett stall. För omedelbart efter de vise männens besök flydde den heliga familjen till Egypten. Därför måste besöket i Jerusalem den 40:e dagen ha ägt rum innan de vise männen kom. Se artikeln "Förmånen att ha tillgång till hela Bibeln", *Biblicum nr 2/2020*, s 50ff.

5 The major obstacle on the direct coastal road was not the Philistines, but the heavily fortified Egyptian frontier. This frontier was also protected by a 200-foot-wide barrier canal, which may have run from the Mediterranean Sea to Pi Hahiroth.

(2 Mos 13:18). Faraon hade gett israeliterna utresetillstånd: ”*Bryt upp och dra ut från mitt folk, ni själva och Israels barn! Gå i väg och håll gudstjänst som ni har sagt!*” (2 Mos 12:31). Gränspasseringen ut ur det egentliga Egypten var därför inget problem. Egyptierna t o m ”*skyndade på folket för att få dem ut ur landet fort*, för de sa: ’Annars dör vi allihop’” (v 33).

- ”Uttågsberättelsen gör det också klart att övergångsplatsen var vid Egyptens gräns, inte efter att Israel redan hade gått tvärs över Sinaiöknen.”⁶

Kommentar: Men stämmer det verkligen? Bibeltexten säger tydligt: genom att HERREN gick framför dem i moln- och eldpelaren kunde de utan hinder skyndsamt lämna Egypten och ”vandra både dag och natt” på ökenvägen mot Yam-suf (13:21). En rad bibelställen visar (se ovan) att med Yam-suf avses Aqabaviken. Först när israeliterna inte har långt kvar till Aqabavikens spets, inte långt kvar att helt ha lämnat egyptiskt område, får de den prövande ordern att vända ner mot havet (14:2), vilket innebar att de blev instängda framför Aqabaviken. Orsaken till denna märkliga order anges i texten: Faraon skulle tänka ”att Israels barn har gått vilse i landet, instängda i öknen” (14:3). Den enda väg som tar av från ökenvägen och gör att man blir instängd framför Aqabaviken är ravinvägen *Hachirót* vars mynning (*Pi*) är en vid slätt där det fanns gått om plats att ”slå läger vid havet” (14:2).

Tidsuppgifterna i Andra Mosebok visar också att övergången över havet inte hände redan i början av uttåget. När de kommit till andra sidan havet och nått fram till Elim hade det gått nästan en hel månad (se 2 Mos 16:1). Därmed måste övergången över havet ha skett minst 20 dagar efter uttågets början. Dessutom var havsövergången en händelse av en storleksordning som inte passar in på någon övergång strax efter uttågets början (se 2 Mos 15 och Ps 106:10–13).

- ”Placeringen av berget Sinai är inte säker, men det finns en stark tradition för den plats där Katarinaklostret nu är beläget.”⁷

6 The Exodus account also makes it clear that the crossing site was on the border of Egypt, not after Israel had already crossed the Sinai Wilderness.

7 The location of Mount Sinai is not certain, but there is strong tradition for the site that now is the location of St. Catharine’s Monastery.

Kommentar: Ja, en stark tradition, men med ett svagt textunderlag. Mose var i Midjans land på andra sidan Aqabaviken när han kom till Horeb och Sinai och fick sin kallelse. Till detta berg kommer uttågets israeliter i enlighet med Guds löfte. Det låg i Midjans land, för Mose familj som Mose tidigare sänt hem till Midjan möter upp där tillsammans med Jetro. Den karta över uttågets väg som *Study Bible Notes* innehåller placerar Midjan helt riktigt på östra sidan av Aqabaviken men placerar Sinai mycket långt därifrån på västra sidan där Katarinaklostret ligger. Hur går det ihop?

- ”2 Mos 15:22 säger att efter övergången av Röda havet kom israeliterna till Shurs öken. Shurs öken ligger öster om Suezviken och i västra delen av Sinai (1 Mos 16:7; 1 Sam 15:7). Om de gick genom Röda havet och kom till Shurs öken kan Israel bara ha gått över den västra viken av Röda havet och inte Aqabaviken.”⁸

Kommentar: Om det är sant att ”Shurs öken” låg ”öster om Suezviken och i västra delen av Sinai” tycks Bibeln innehålla motsägelser. För många bibelställen visar klart att Yam-suf är detsamma som Aqabaviken och att Sinai låg i Midjan öster om Aqabaviken.

För att kommentera 1 Mos 16:7 och 1 Sam 15:7 krävs en liten utvikning om de texter där *Shur* förekommer. Dessa texter handlar om folk och stammar som bodde *öster om Israel och i Arabien* och kallas ”österlänningar” (på hebr. *bene qädäm*). Österlänningarna var liksom Edom och Moab fiendliga mot Israel. De ville förhindra Guds frälsningsgärning, räddningen från träldomen i Egypten: amalekiterna vid Refidim nära Horeb (se 2 Mos 17:8ff) och Edom och Moab när israeliterna efter en 40-årig ökenvandring ville tåga genom deras länder. Edoms land låg rakt söder om Döda havet ända ned till Aqabavikens spets och med västgräns mot Israel. Moabs land låg öster om Döda havets nedre del.

Som ”österlänningar” betecknas *israeliter, midjaniter och amalekiter*. De var nomader eller halvnomader. *Ismael* var son till Abra-

8 Exodus 15:22 states that after crossing the Red Sea, the Israelites found themselves in the wilderness of Shur. The wilderness of Shur is east of the Gulf of Suez and in the western area of the Sinai (Genesis 16:7; 1 Samuel 15:7). To cross the Red Sea and to end up in the wilderness of Shur, Israel could be crossing only the westernmost arm of the Red Sea and not the Gulf of Aqaba.

hams bihustru Hagar. HERRENS Ängel sa till Hagar: "Han ska bo öster om (ordagrant "framför ansiktet på") alla sina bröder" (1 Mos 16:12. EHV översätter: "He will dwell in hostility toward all of his brothers"). I 1 Mos 25:18 står det om Ismaels ättlingar: De "bodde i områdena från Havila ända till Shur öster om Egypten, där vägen går mot Assyrien." Havila betyder "sandland" och står för Arabiens öken som låg "öster om Egypten". "Vägen mot Assyrien" kallades "Kungsvägen" och var en känd karavanväg som gick från Egypten och via Aqabavikens nordspets rakt norrut, öster om Döda Havet och Jordanfloden. *Shur* som betyder "mur" (se ovan) syftar här uppenbarligen på norra delen av Aqabaviken. Egyptens gräns gick enligt 2 Mos 23:31 från Aqabaviken (Yam-suf) "till filisteernas hav", så "öster om Egypten" betyder sannolikt också öster om Egyptenkontrollerade Mafkat (senare kallad Sinaihalvön). I 1 Mos 16:7 står att HERRENS Ängel påträffade den flyende Hagar "vid vägen till Shur" ("on the way to Shur", EHV), alltså sannolikt i riktning mot Aqabavikens nordspets.

Midjan var son till Abrahams bihustru Ketura (1 Mos 25:2). "Sönerna till sina bihustrur . . . sände han bort från sin son Isak, österut till Österlandet" (25:6, på hebr. *äräts qädäm*, "the territory that lay to the east" (EHV). *Keniterna* var en midjanitisk stam som inte var fientlig mot Israel. Till den stammen hörde Mose svärfar Jetro (Reuel).

Amalek var sonson till Esau (Edom). Enligt 1 Sam 15 sa HERREN till Saul: "Jag ska straffa Amalek för det han gjorde mot Israel, när han ställde sig i vägen för honom då han drog upp ur Egypten. Dra ut och slå amalekiterna och vig allt de har åt förintelse" (v 2ff). Jämför med Mose ord till Israel strax för sin död: "Kom ihåg vad Amalek gjorde mot dig på vägen, när ni drog ut ur Egypten. Utan att frukta Gud gick han emot dig på vägen och slog din eftertrupp, alla de svaga som hade blivit efter, medan du var trött och utmattad" (5 Mos 25:17–18). "Saul kallade samman folket och inmönstrade dem i *Telaim*: 200 000 man fotfolk och dessutom 10 000 man från Juda" (1 Sam 15:4). *Telaim* är sannolikt identisk med *Telem* "som låg ytterst i Juda barns stam, mot Edoms gräns" (Jos 15:21, 24). Där var det lämpligt med en uppsamlande inmönstring före fortsatt marsch rakt söderut mot Aqabavikens nordspets och mot amalekiterna. "Sedan slog Saul amalekiterna från Havila (Arabiens öken) ända fram emot

Shur, som ligger öster om Egypten” (1 Sam 15:7), alltså vid norra delen av Aqabaviken.

Att ”Shurs öken ligger öster om Suezviken och i västra delen av Sinai” bevisas sålunda inte av 1 Mos 16:7 och 1 Sam 15:7. Enligt 2 Mos 15:22 kom israeliterna till ”Shurs öken” efter att hela natten ca 20 dagar efter uttågets början tågat över Aqabaviken (Yam-suf) då vattnen genom Guds under dämades upp och böljorna reste sig som en mur omkring dem (2 Mos 15:8).

Amalekiter liksom midjaniterna trängde flera gånger in i och härjade i Israel, både i Negevöknen och norr om Döda havet österifrån. Midjaniterna samarbetade flera gånger i sina attacker med Moab (se t ex 4 Mos 22–24 och Dom 3:12ff). Midjaniter, amalekiter och öst-erlänningar trängde senare djupt in i Israel österifrån ”och fördärvade landets gröda ända till Gaza” (Dom 6:3f) innan Gideon blev landets domare och räddare (se Dom 6–8).

När ammoniterna senare angrep Israel blev Jefta domare och räddare. Han skickade sändebud till ammoniternas kung och lät säga: ”Israel har inte tagit något land vare sig från Moab eller från ammoniterna. För när Israel drog upp ur Egypten och de *hade vandrat genom öknen ända till Yam-suf* (OBS: de kom alltså inte till Yam-suf redan när uttåget skulle till att börja) och kommit till Kadesh (i slutet av de 40 åren), sände Israel budbärare till kungen i Edom och sa: Låt mig gå genom ditt land. Men kungen i Edom lyssnade inte (se 4 Mos 20:14ff). De skickade också bud till kungen i Moab, men han ville inte heller” (Dom 11:15–17). Notera också israeliternas ord när de lämnat ökenvägen och blev helt instängda framför Yam-suf: ”Fanns det inga gravar i Egypten, eftersom du har *fört oss hit* för att dö i öknen? Vad har du gjort mot oss? *Varför förde du oss ut ur Egypten?* Var det inte det vi sa till dig i Egypten? Vi sa: Låt oss vara, så att vi får tjäna egyptierna. Det hade varit bättre för oss att tjäna egyptierna än att dö här i öknen” (2 Mos 14:11–12).

Seth Erlandsson

Paulus tröstande undervisning till förföljda kristna

av Stefan Sjöqvist

Gud har inte bestämt oss till att drabbas av vredesdomen utan till att vinna frälsning genom vår Herre Jesus Kristus. Han har dött för oss för att vi ska leva tillsammans med honom, vare sig vi är vakna eller insomnade. Uppmuntra därför varandra och uppbygg varandra, så som ni redan gör (1 Tess 5:9–11).

Dessa ord skriver Paulus till församlingen i Tessalonike (Tessaloniki i nuvarande Grekland). På Paulus tid hörde staden till Makedonien. Paulus själv hade grundat församlingen och skriver detta brev till den från staden Korint ungefär år 51. Det är ett väldigt varmt och kärleksfullt brev, fyllt av tröst och uppmuntran. Han skriver också om hur han längtar efter att få träffa dem.

Tessalonike var en välbärgad stad med främst hedningar. Men den hade också en judisk synagoga. Så församlingen består av både omvända hedningar och omvända judar. Det var nu *bara ungefär 20 år sedan Jesus dött och uppstått* och de levde i förväntan på Jesu återkomst, något som Kristi Kyrka gjort allt sedan dess.

Frågor inför döden

Ända sedan Paulus grundade församlingen hade den lidit av förföljelse, och flera av dess medlemmar hade nu dött. *Man frågade sig hur det blir med dem som redan dött när Jesus kommer tillbaka?* Att de som ännu lever då får möta Jesus, det visste de. Men hur det blir med dem som gått före verkar vara en fråga som de sysslar med, och *när kommer han?* Det faktum att vi lider så mycket under förföljelse, kan det bero på att Gud har övergett oss och nu straffar oss?

Svar

Dessa frågor besvarar aposteln i sitt brev, och han fortsätter att tala om dem i sitt andra brev. Tjugo år är ingen lång tid. Jesus kom tillbaka efter

sin död och stannade med sina lärjungar i 40 dagar tills han for upp till himlen. Det kändes kanske inte alls konstigt för församlingen i Tessalonike att han skulle komma tillbaka ganska snart.

För oss har det gått ungefär 2000 år sedan Jesus vandrade på jorden. Vi tänker kanske inte lika intensivt på Jesu återkomst som den första tidens kristna. Men när vi gör det: hur känns det? Känns det bra eller är det oroande, oroande för att vi vet att Kristi återkomst innebär att han kommer att döma världen? Är jag riktigt säker på att det blir något bra för mig? Skriften säger ju: *Allt blir synligt när det avslöjas av ljuset* (Ef 5:13). Vill vi det verkligen? Och hur ska Jesus ställa sig till mig på den dagen, på vänster eller höger sida om sin tron? Bär vi på saker som vi skäms för, inte bara inför människor utan också inför Gud?

Aposteln har i sitt brev till församlingen talat om att vi inte ska oroa oss för de troende som somnat in före oss om Jesus kommer inom vår livstid. De kommer till och med att möta Herren kroppsligen före oss. Han säger i det fjärde kapitlet: *Eftersom vi tror att Jesus har dött och uppstått, så tror vi också att Gud ska föra fram dem som insomnat i Jesus tillsammans med honom. Vi säger er detta enligt ett ord från Herren: vi som lever och är kvar till Herrens ankomst ska alls inte komma före de insomnade. När en befallning ljuder, en ärkeängels röst och en Guds basun, då ska Herren själv stiga ner från himlen, och de som dött i Kristus ska uppstå först* (1 Tess 4:14–16).

Oroa er inte för de troende som redan dött. De ska uppstå först. *Därefter ska vi som lever och är kvar ryckas upp bland moln tillsammans med dem för att möta Herren i rymden. Och så ska vi alltid vara hos Herren. Trösta därför varandra med dessa ord* (1 Tess 4:17–18).

När kommer Jesus tillbaka?

Om de trodde att aposteln hade svar på vid vilken tidpunkt Jesus kommer, så påminner aposteln om vad de redan visste. *När det gäller tider och stunder, bröder, behöver vi inte skriva till er. Ni vet själva mycket väl att Herrens dag kommer som en tjuv om natten. När folk säger: "Fred och trygghet", då drabbar undergången dem lika plötsligt som värkarna hos en kvinna som ska föda, och de slipper inte undan* (1 Tess 5:1–3).

De visste det, för just denna bild hade ju Jesus själv använt sig av i sin undervisning, och den muntliga traditionen från Jesus hade spritt sig från församlingarna i Judeen eller från aposteln själv till Tessalonike i Makedonien. Jesus hade sagt: *Var vakna, för ni vet inte vilken dag er*

Herre kommer. Men det förstår ni att om husägaren visste när på natten tjuven kom, då hade han hållit sig vaken och inte låtit någon bryta sig in i hans hus. Var därför beredda också ni, för i en stund när ni inte väntar det kommer Människosonen (Matt 24:42–44).

Tjuvens ankomst är oväntad. Därför ska Guds barn alltid vaka, alltid vara beredda på hans ankomst. När vi gör det släcker vi inte ner i vårt inre. Aposteln visste att det var så för de trogna i Tessalonike. Han skriver: *Ni, bröder, lever inte i mörker så att den dagen kan överraska er som en tjuv. Ni är alla ljusets barn och dagens barn. Vi tillhör inte natten eller mörkret. Låt oss därför inte sova som de andra utan hålla oss vakna och nyktra* (1 Tess 5:4–6).

Räddning undan vredesdomen

Om vi nu är ljusets barn och dagens barn, hur ska vi förbli sådana och bli räddade? Aposteln svarar: *Vi som tillhör dagen ska vara nyktra, iförda tron och kärleken som rustning och hoppet om frälsning som hjälm* (1 Tess 5:8). Vi håller ögonen öppna, medvetna om att dagen för Jesu återkomst närmar sig. Vi är iförda tron, dvs vi lever i förtröstan på att Jesus är vår Frälsare. Vi har kärleken som rustning, dvs vi tror på Guds kärlek till oss i Kristus och älskar därför att han först älskat oss. Vi har hoppet om frälsningen som hjälm. Frälsningen är inte något vi presterar. Vår hjälm är hoppet om frälsningen, hoppet om att bli räddade. Vi har iklätt oss Herren Jesus Kristus genom dopet, vi ikläder oss honom genom evangeliet i Ord och sakrament. Då är vi ljusets barn och behöver inte oroa oss. *Gud har inte bestämt oss till att drabbas av vredesdomen utan till att vinna frälsning genom vår Herre Jesus Kristus* (1 Tess 5:9).

Vredesdomen kommer. Det kan vi vara säkra på. Han skriver till en församling som plågades av lidande och förföljelse i en fientlig omvärld. I sitt andra brev förklarar han: *Gud är rättfärdig: han straffar med plågor dem som plågar er och låter er som plågas få lindring tillsammans med oss. Det sker när Herren Jesus uppenbarar sig från himlen med sina mäktiga änglar i flammande eld och straffar dem som inte vill veta av Gud och dem som inte lyder vår Herre Jesu evangelium. De ska straffas med evigt fördärv, skilda från Herrens ansikte och hans härlighet och makt, när han kommer på den dagen för att förhäriliga i sina heliga och väcka förundran hos alla dem som tror. Och ni har trott det vittnesbörd vi gav er* (2 Tess 1:6–10).

Denna straffdom över världens synd och otro, den gäller alltså inte ljusets barn förklarar aposteln: *Gud har inte bestämt oss till att drabbas*

av vredesdomen utan till att vinna frälsning genom vår Herre Jesus Kristus (1 Tess 5:9). Vilket underbart löfte! Domen faller inte över dem som är i Kristus. Hur vet vi det? I sitt brev till församlingen i Rom förklarar aposteln: *Gud bevisar sin kärlek till oss genom att Kristus dog i vårt ställe medan vi ännu var syndare. När vi nu har förklarats rättfärdiga genom hans blod, hur mycket mer ska vi då inte genom honom bli frälsta från vredesdomen?* (Rom 5:8–9). Vi är rättfärdiga genom hans blod. Därför kommer vi inte att dömas. Hur skulle Gud kunna döma den som han redan frikännt i Kristus?

Jesus säger till oss: *Den som tror på honom [dvs Människosonen] blir inte dömd. Men den som inte tror är redan dömd, eftersom han inte tror på Guds enfödde Sons namn* (Joh 3:18).

Den som hör mitt ord och tror på honom som har sänt mig, han har evigt liv. Han drabbas inte av domen utan har gått över från döden till livet (Joh 5:24).

När sker frälsningen?

Det är som om frälsningen eller räddningen är något framtida, något som kommer när vi förenas med Kristus. Och så beskrivs frälsningen ofta i Nya testamentet. Därmed menas den slutliga frälsningen, när vi till sist befrias från allt som tynger oss och får vara tillsammans med Kristus. Men frälsningen beskrivs också i samma brev som något vi redan nu äger genom tron. I 1 Tess 1:9–10 skriver aposteln: *Tjäna den levande och sanne Guden och vänta på hans Son från himlen, honom som Gud har uppväckt från de döda: Jesus, som har frälst oss från den kommande vredesdomen* (1 Tess 1:10). Han har frälst oss från den kommande vredesdomen därför att Jesus *blev genomborrad för våra brott, slagen för våra synder. Straffet blev lagt på honom för att vi skulle få frid, och genom hans sår är vi helade* (Jes 53:5).

I Efesierbrevet kan vi läsa: *Av nåden är ni frälsta genom tron* (Ef 2:8). Man kan alltså säga att frälsningen förekommer i tre olika betydelser i Skriften. Vi blev frälsta från vredesdomen genom Jesu ställföreträdande död på korset och hans uppståndelse ur graven. Vi är frälsta genom tron, när vi litar på att Jesus är vår Frälsare. Och vi ska en dag bli frälsta när Gud befriar oss slutgiltigt från syndens och dödens värld och förhärligar våra kroppar.

Att vi ibland kan vara oroliga för vår egen frälsning, det beror på att vi vet att vi inte kan lita på vår mänskliga natur. Vi är svaga och

bristfälliga. Därför är det tryggt att veta att frälsningen inte grundar sig på vår förmåga, våra beslut och vår vilja, utan på Guds vilja och beslut. Skriften lär oss att allt vilar i Guds allmakt. Job säger till Gud: *Jag vet att du kan göra allt, inget du beslutar är omöjligt för dig* (Job 42:2), och psalmisten förklarar: ”*HERRENS plan består för evigt, hans hjärtas tankar från släkte till släkte* (Ps 33:11).

Utkorelsens tröst

När en grupp hedningar blev omvända enligt Apostlagärningarna 13, skriver Lukas att *de kom till tro, alla som var bestämda till evigt liv* (Apg 13:48). I Efesierbrevet 1:5 skriver Paulus: *I kärlek har han förutbestämt oss till barnskap hos honom genom Jesus Kristus, efter sin goda viljas beslut*. I sitt andra brev till församlingen i Tessalonike påminner han om denna tröstande sanning: *Vi måste alltid tacka Gud för er bröder, Herrens älskade, eftersom Gud från begynnelsen har utvalt er till frälsning genom att ni helgas och tror på sanningen. Till detta har Gud kallat er genom vårt evangelium, för att ni ska vinna vår Herre Jesu Kristi härlighet* (2 Tess 2:13–14).

Han har dött för oss för att vi ska leva tillsammans med honom, vare sig vi är vakna eller insomnade (1 Tess 5:10). Jesus dog på korset för oss. Han tog våra synder på sig och straffades för dem. Han dog i vårt ställe för ett syfte: att vi ska leva tillsammans med honom. Utan korset inget liv, ingen befrielse från vredesdomen! Men med korset har vi frälsning, seger från synden, döden och helvetet. Gud har förklarat oss rättfärdiga, vi är försonade med Gud, vi äger syndernas förlåtelse, evigt liv och evig salighet.

Vi får leva tillsammans med honom därför att han lever. Han har lämnat graven, gått ut ur den med sin gudamänskliga kropp så att vi kan leva med honom. Först när han kommer tillbaka? Nej, säger aposteln, *vare sig vi är vakna eller insomnade*. Till den omvända rövaren på korset säger Jesus: *I dag ska du vara med mig i paradiset* (Luk 23:43). Aposteln skriver: *Vi lever här i tro, utan att se. Men vi är ändå vid gott mod och skulle hellre vilja flytta bort från kroppen och vara hemma hos Herren* (2 Kor 5:7–8). *Jag har en längtan att bryta upp och vara hos Kristus* (Fil 1:23). Allt detta var en tröst för församlingen i Tessalonike. Det är verklig tröst att trösta med evangelium, det glada budskapet om frälsningen i Kristus Jesus.

Man kan känna en viss lättnad av att ha en människa som uppmunt-
rar med att berätta något lättsamt eller att någon lyssnar på oss. Men

verklig tröst inför synden och skulden, döden och domen är budskapet om att Gud älskade oss så mycket att han utgav sin enfödde Son för att var och en som tror på honom ska ha evigt liv. Församlingen i Tesalonike led svårt under lidande och förföljelse. Man misshandlades, fängslades och dödades. Då var det underbart att höra att de som gått före fanns hemma hos Jesus och att de som var kvar en dag skulle förernas med dem.

Livets korthet

Vi påminns också om livets korthet när vi läser och hör om hur Coronaviruset skördar tusentals människoliv världen över. Men Guds barn har tröst genom Kristi evangelium. Det här livet är bara en inledning till ett bättre liv tillsammans med de troende som gått före och är tillsammans med Jesus. Detta budskap uppmanar aposteln församlingen att trösta varandra med. Han skriver: *Uppmuntra därför varandra och uppbygg varandra, så som ni redan gör* (1 Tess 5:11).

Om de nu redan uppmuntrar och uppbygger varandra, varför uppmanar han dem då att göra det? Han uttrycker sig på samma sätt till dem i det fjärde kapitlet: *För övrigt, bröder, har ni lärt av oss hur ni ska leva för att behaga Gud, och det är ju så ni lever. Nu ber vi er och uppmanar er i Herren Jesus att göra det ännu mer* (1 Tess 4:1). Han skriver också: *När det gäller syskonkärleken behöver vi inte skriva till er. Ni har ju själva lärt er av Gud att älska varandra, och den kärleken visar ni alla bröderna i hela Makedonien. Men vi uppmanar er, bröder, att göra det ännu mer* (1 Tess 4:9–10).

Det finns alltid utrymme att ännu mer leva så att man behagar Gud. Det finns alltid utrymme att visa mer kärlek till varandra i församlingen. Det finns alltid utrymme att mer uppmuntra och uppbygga varandra. Tyvärr har vi kanske lättare att hitta fel hos våra bröder och systrar än att uppmuntra och uppbygga. Då är det bra att påminna varandra om den kärlek vi har fått från Gud genom Jesu död och uppståndelse. Johannes skriver: *Vi älskar därför att han först har älskat oss* (1 Joh 4:19).

Skillnaden mellan lag och evangelium, del VII

(forts från Biblicum 2/20, s 80ff)

av C. F. W. Walther

Om ni, kära vänner, så småningom kallas för att tjäna som predikant i en församling, så borde denna plats vara er favoritplats på jorden. Även om det där bara finns en liten grupp kristna som ni ska ta hand om, så är det en ljuvlig plats. För Herren har lovat att han kommer att skicka sina kära änglar för att hjälpa er att föra syndare till frälsning. Till denna härliga tjänst sänder han er var och en som en syndare bland medsyndare. Det bör därför vara er främsta önskan att rädda de själar som anförtrotts åt er.

Ni kommer att finna väldigt olika människor i er församling. Vissa kanske fortfarande är helt blinda, oomvända människor. Med ni får inte ge er till tåls förrän ni väckt dem ur deras andliga sömn och gjort dem till levande kristna. Andra kan ha fastnat i någon svår synd. Dem behöver ni hjälpa så att de blir av med sina bojor. Åter andra kan vara helt okunniga om vad Guds ord lär om frälsningen. Dessa måste noggrant undervisas med mycket tålmod. Om ni finner själar som tänker lagiskt, bör ni vara försiktiga så att ni inte väcker anstöt – även med tillåtna saker. Ni ska ju bli allt för alla (1 Kor 9:19ff)! Om ni å andra sidan stöter på antinomistiska tankar, behöver ni lyfta fram lagens betydelse. Kort sagt: Även om ni hamnar i en andlig öken får ni med tillförsikt börja att genom Guds nåd förvandla denna öken till en ljuvlig Guds trädgård.

Bli inte som en lejd herde (Joh 10:11ff)! Tänk inte att ni äntligen kommit i mål när ni kommer som predikant till en församling. Du har inte fått ditt ämbete för att bli omtyckt och att allt ska vara problemfritt. Från och med er första dag ska det vara er högsta önskan att inte *en enda* själ som anförtrotts åt er ska gå förlorad. Och hur ska ni kunna uppnå detta mål? Förutom ständig bön och förbön sker det främst genom Guds ords tålmodiga undervisning. Sanningens ord ska proklameras offentligt och i enskild själavård genom att ni rätt delar lag och evangelium (2 Tim 2:15). Endast en lejd herde är nöjd med att man

inte kan anklaga honom för falsk lära. Den som verkligen bryr sig om de anförtrodda själarnas frälsning är långt ifrån nöjd med detta, utan han vill också tillämpa Guds ord rätt.

Tes 10: (Lag och evangelium används felaktigt)

När ångern uppfattas fel

Guds ord delas för det sjätte inte rätt, om man med evangeliet bara vill trösta dem som genom lagen visar ånger av kärlek till Gud, inte av fruktan för Guds vrede.

Detta är en mycket vanlig sammanblandning av lag och evangelium. Det börjar med en rätt tanke. Först måste det finnas ånger och skräck genom lagen och sedan ska evangeliet följa som balsam för såren som lagen orsakat. Men nu menar man att ånger som kommer av rädsla för fördömsen inte räcker. Ska man omedelbart trösta någon med evangeliet som genom sina grova synder förtjänat Guds vrede och evig ångest? Nej, menar man, det får inte gå så fort. Först måste syndaren känna ånger för att han förolämpat den barmhärtige Guden med sin synd.

Men det glada budskapet är ju att Gud vill benåda dem som inte förtjänar annat än Guds vrede! Så förblir det, även om det är en anstöt för alla fariseer. Det första som ni behöver komma ihåg här är att just de människor som verkligen förtjänat att hamna i helvetet, just dem vill Gud frälsa. Luther säger: ”Även sådana som är för onda för djävulen tar den gode Guden sig an. Och om hela världen tar anstöt av det, så frågar Gud inte efter det. Han vill frälsa syndare – inte de skenbara utan de verkliga, avskyvärda syndarna.

Att ha ånger i sitt hjärta betyder inte att det måste finnas något gott där. En människas ånger innebär att hon förstått att hon utan syndernas förlåtelse är förlorad. Hon kan inte ta emot evangeliets tröst, om hon inte inser att hon verkligen behöver den. Om någon säger: ”Du måste först ångra din synd *av kärlek till Gud*, honom som du har förolämpat”, då kräver han av den fattige syndaren något som han inte kan prestera. Kärlek till Gud uppstår först när evangeliet kommit till honom och verkat i hans hjärta.

Ett exempel:

En fattig syndare kommer till dig, full av rädsla och skräck. Han säger: ”Jag måste gå förlorad!” Där ser du att lagen verkat i honom. Om ni nu

frågar den här mannen: "Älskar du inte Gud?" , så svarar han: "Nej, jag älskar inte Gud." Ja, han t o m hatar honom, för av lagen har han insett att Gud kommer att evigt fördöma honom för hans synd. Hur kan han då älska honom? Då får ni inte säga till den här mannen: "Tyvärr kan jag inte göra något för dig. Först måste du ångra dina synder av kärlek till Gud, sedan kan jag förkunna Guds tröst för dig." – Därmed skulle ni sammanblanda lag och evangelium på det grövsta. För lagen kan inte verka annat än rädsla och skräck, fruktan och hat gentemot Gud, som aposteln uttryckligen säger: *Lagen framkallar ju vrede* (Rom 4:15).

Biblskt exempel:

Vi ser detta också när det gäller fångvaktaren i Filippi (Apg 16:23–32). Hos den här mannen fanns inte det minsta goda, ingen kärlek till Gud. Han kände ju inte Gud. Han var helt förtvivlad. Den som är förtvivlad vill inte veta av Gud. Fångvaktaren skulle just ta sitt liv. Paulus höll fast hans arm för att hindra honom från att begå självmord. Då frågade mannen: "Herrar, vad ska jag göra?" Då höll inte Paulus och Silas någon examen med honom. De sa inte: "Vi ser att du är rädd. Du inser att du måste gå förlorad i detta tillstånd. Men hur är det med ditt hjärta? Är du när allt kommer omkring bara rädd för helvetet, för Guds vrede och straff?" – Inget sådant sker, utan Paulus och Silas säger helt enkelt: *Tro på Herren Jesus så blir du frälst, du och din familj*. Alltså: De meddelar evangeliets fulla tröst åt den som inte har någon ånger av kärlek till Gud utan bara fruktan (som lagen har verkat).

En invändning:

Som en invändning brukar man att citera 2 Kor 7:10: *En sorg efter Guds vilja ger en ånger som man inte ångrar och som leder till frälsning. Men världens sorg leder till död*. Nu säger man: Om någon bara har ånger pga rädsla för straff, så är detta världens sorg som leder till död. För en sådan bör man inte predika evangelium. – Men det är falskt. Världens sorg är inte den sorg som man känner för att man är på väg till helvetet. Världens sorg är inte heller skräck för Guds vrede, utan i den här versen handlar det om en sorg över jordiska förluster. Denna sorg känner den girige när han förlorar pengar, eller den stolte när han förlorar sitt anseende, eller en njutningsmänniska när hon inte längre kan njuta av sina nöjen. Detta är den sorg som världen har och som leder till döden. Följden av den är att människor tar sitt eget liv. För den som har den

sortens sorg ska evangeliet naturligtvis inte predikas, för evangeliet ger honom inte den tröst han söker. Den fattige får inte därigenom tillbaka pengarna, frossaren ett sunt liv och den stolte sitt anseende.

Något helt annat är det när någon är förskräckt för sin synd och inser att han går förlorad. Honom gäller vår Frälsares ord, att han har kommit för att uppsöka och frälsa det som var förlorat (Luk 19:10); att han inte kom för rättfärdiga utan syndare, inte för de friska utan för de sjuka. För dem är han Läkaren (Luk 5:31).

När en person träffas av lagens slägga (Jer 23:29) och förlorar sin självsäkerhet, då vill han gå till rätta med Gud. Men är han full av längtan efter att bli befriad från denna fruktansvärda rädsla, då tar Gud nådigt emot honom. Gud handlar då inte som vi människor. Om någon har förolämpat och föraktat oss länge, och sedan hamnar i stor nöd och vänder sig till oss, då säger en oomvänd människa: ”Jaha, nu kommer du och behöver mig. Tidigare har du knappt sett mig. Nu ska du få känna på vad du ställt till med genom att vara så arrogant.” Så talar den stackars syndiga människan. Men Gud talar inte så. Han säger istället: ”Ack, du arma människa, jag har sedan länge vetat att du var på väg till evigt fördärv. Du flydde från mig istället för att komma till mig. Du föraktade mig. Du förnekade och hånade mig. Nu tvingas du erfara vilket elände det för med sig när man föraktar Gud. Men trots allt detta står mitt hjärta öppet för dig. Min Son har gottgjort också för alla dina synder. Tro på honom, så ska du också bli frälst.” Så handlar Gud mot syndare, och en sann Guds tjänare bör handla på samma sätt.

Det nyss sagda är av yttersta vikt särskilt för unga predikanter. För de tenderar att avvisa sådana människor utan tröst, av falsk räddhåga. De tänker: ”Det står ännu inte rätt till med den här människan. Henne bör jag nog inte trösta, för då tröstar jag kanske henne på väg till helvetet.” Nej, mina vänner, sådana människor tröstas inte på väg till helvetet! De är slagna och förtvivlade. De bär på en stor sorg. Paulus kallar den en sorg efter Guds vilja, det vill säga en helig sorg. Aposteln säger inte det för att själva sorgen är gudbehaglig (den tillfredsställer inte Gud!), utan för att den verkats av Guds lag. Först därefter kommer evangeliet och skapar den *rätta* sorgen i deras hjärtan. Det måste ni komma ihåg väl. Varför det? Betrakta all hedendom. Då finner ni ingen enda som är ledsen över sin synd på detta evangeliska sätt. Hur kommer det sig? Eftersom hedningarna bara känner till lagen – som dessutom täcks av mycket villfarelse. Därför kan de aldrig komma till rätt kunskap om sitt elände

och stora fördärv. Därför måste vi göra alla som ännu är oomvända till fattiga syndare med hjälp av Guds lag.

En exempelhistoria:

Jag läste en gång följande berättelse. Den handlade om en fattig syndare som drabbats hårt av Guds lag. Han kände ingen kärlek till sin Gud, eftersom han ännu inte lärt känna evangeliet. Tvärtom var han förbittrad på Gud som gjort honom så olycklig. Han önskade att han aldrig blivit född. En natt gick den här mannen till sängs med tanken att tidigt nästa morgon ta livet av sig. Han tänkte hålla sig vaken till kl 3 på natten och sedan, när alla andra sov, avsluta sitt liv. Men trots sitt sorgliga tillstånd somnade han. När han nu sov var det som om någon kom fram till hans säng och sa till honom: ”Kom till Jesus!” Han svarade: ”Vad ska jag ha Jesus till?” Efter ett tag kom personen för andra gången och sa: ”Kom nu till Jesus!” Mannen vände sig om gråtande och svarade: ”Men vad ska jag då ha Jesus till?” Vid tredje gången skakade personen honom, drog honom formligen ur sängen och bad honom: ”Kom nu med till Jesus!” Mannen gav slutligen efter och följde med. De två gick först igenom en lång mörk korridor. Till slut kom de fram till ett välvt rum. Där satt Herren Kristus som domare. Han hade böckerna uppslagna framför sig och läste upp för andra människor deras synder. Vår man blev skräckslagen och tänkte: Snart är det min tur att få höra mina synder. Då blev strax också hans namn uppläst. Men Herren Kristus läste inte upp hans synder, utan han tog sin penna, doppade den i rött bläck och drog ett tjockt streck över hans syndaregister. När vår man såg det, vaknade han plötsligt och insåg att det bara var en dröm. Han hoppade ur sängen, föll på knä och tackade Gud för att han så kärleksfullt som en trofast Frälsare tagit sig an honom och räddat honom från fördärvet, han som var en så hårdnackad syndare. – Även om detta bara var en dröm, så är den här berättelsen helt i enlighet med evangeliet.

Vi ska trösta sådana fattiga, förtvivlade syndare. För den som lagen verkligen har träffat förmår inte älska Gud. Han vet ju ännu inte att Gud har förlåtit honom hans synder. Hans förskräckelse är en rädsla för domen och helvetet. Men väl den som vet: Då står Frälsaren framför oss och säger: ”Du ser att du inte kan hjälpa dig själv. Om jag inte tar mig an dig, då är du förlorad. Kom, jag har sonat all din synd och uppfyllt lagen för dig.” Detta är evangeliet. Det ska jag predika, och det är det som sedan också hjälper människorna.

Många predikanter – och inte ens de sämsta av dem – tror att de har nått sitt mål när de skrämmer upp sina lyssnare ur sin naturliga trygghet, så att de börjar tvivla på sitt nådastånd och sin frälsning. Visserligen är det nödvändigt att ta ifrån människan hennes falska trygghet och hopp, som var och en har inneboende av naturen. Men det är ändå bara förberedelserna för det viktigaste. Huvudsaken är nämligen att människan genom vår predikan blir förvissad om sitt nådastånd och sin frälsning.

Att detta verkligen är vår huvuduppgift och främsta mål följer av det som en evangelisk predikant är kallad att utföra. Han ska

- predika evangeliet
- föra människor till tron genom att han predikar och undervisar
- döpa,
- förlåta (avlösa från) synder och
- dela ut den heliga nattvarden.

För vad betyder ”predika evangelium” annat än att komma med den goda nyheten till en person, nämligen att också han är frälst och försönd med Gud? Vad är sann och levande tro annat än vissheten att jag också har Guds nåd, är benådad tack vare Kristus och en arvinge till den eviga saligheten? Vad betyder att ”döpa” annat än att få befria honom från den fallna världen och på Guds uppdrag och i hans ställe försäkra honom personligen att Gud är hans käre Far och han är hans barn? Vad betyder att ”avlösa” någon annat än att på Guds uppdrag och å Guds vägnar säga till honom att alla hans synder är förlåtna? Vad betyder utdelandet av nattvarden annat än att i Guds namn och i hans ställe säga till en person: också du har del i Kristi återlösning. I sakramentet räcks ju åt honom tillsammans med Kristi kropp och blod det som är lösesumman för denna befrielse.

I den heliga Skrift ser vi att predikanterna talar om sina åhörare salighet som något säkert och visst. Kristus själv säger till sina lärjungar: *Gläd er över att era namn är skrivna i himlen* (Luk 10:20). Och aposteln Paulus skriver till de kristna i Korint: *Ni har tvättats rena, ni har blivit helgade, ni har förklarats rättfärdiga i Herren Jesu Kristi namn och i vår Guds Ande* (1 Kor 6:11). På samma sätt skriver Petrus till de kristna i församlingen: *Ni var som vilsna får, men nu har ni vänt om till era själars herde och vårdare* (1 Pet 2:25). Och aposteln Johannes inkluderar sig själv när han säger: *Mina älskade, nu är vi Guds barn, och än är det inte*

uppenbart vad vi ska bli. Men vi vet att när han uppenbaras ska vi bli lika honom, för då får vi se honom sådan han är (1 Joh 3:2).

Således är målet för varje predikant av evangeliet klart angivet: Han måste tala till dem som anförtrotts åt honom som till sådana vars nådastånd och frälsning det inte råder något tvivel om. Detta mål kan en predikant bara uppnå om han inte blandar samman lag och evangelium utan rätt skiljer dem åt (2 Tim 2:15).

Vi har hittills talat om hur man kan blanda samman lag och evangelium på sex sätt. Senast (tes 10) handlade det om misstaget att bara trösta sådana med evangeliet som känner ånger på grund av kärlek till Gud. Också i vår nästa tes handlar det om ångern.

Tes 11: (Lag och evangelium används felaktigt)

När rättfärdiggörelsen kräver människan som bidragande orsak

Guds Ord delas för det sjunde inte rätt, om man lär att ångern jämte tron är en bidragande orsak till syndernas förlåtelse.

Att bara ångerfulla syndare kan ta emot förlåtelsen lärs tydligt i Skriften. Vår Herre Jesus Kristus säger: *Omvänd er och tro på evangeliet!* (Mark 1:15). Och när han samlade sina lärjungar för sista gången och sände ut dem, sa han: *Det står skrivet att Messias ska lida och på tredje dagen uppstå från de döda, och att omvändelse och syndernas förlåtelse ska förkunnas i hans namn för alla folk, med början i Jerusalem* (Luk 24:46f). Omvändelse (ånger) måste alltså föregå tron, men bara som en *förberedelse*.

Det gör Herren Jesus tydligt när han säger: *Det är inte de friska som behöver läkare, utan de sjuka ... Jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga, utan syndare*¹ (Matt 9:12). Därför behöver varje predikant som vill rädda sina åhörare förklara för dem att de först med ånger och fruktan för Guds vrede måste bekänna sina synder. Men eftersom detta är så nödvändigt finns en risk att just därigenom lag och evangelium lätt blandas ihop. För detta måste jag eftertryckligt varna er.

Denna sammanblandning kan ske på två sätt: (a) när man kräver för lite när det gäller ånger, eller (b) när man kräver för mycket när det gäller ånger. Båda delar förekommer framförallt i romersk-katolska kyrkan.

1 Den ursprungliga tyska Luther-översättningen (som Walther citerar) säger: ”utan syndare till omvändelse (*metánoia*)”. Det är en Koine-textvariant som skulle kunna bero på inflytelse från ett annat bibelställe (Luk 5:32).

a) Man kräver för lite när det gäller ånger

Luther talar om ”papisternas falska bot” i Schmalkaldiska artiklarna: ”Denna bot låter de bestå av tre delar: ånger (*contritio*), bekännelse/bikt (*confessio*) och gottgörelse (*satisfactio*), vartill fogas tröst och försäkran att om människan fullgör rätt ånger, bikt och gottgörelse, har hon därmed förtjänat syndernas förlåtelse och betalat sin syndaskuld inför Gud. Så hänvisar de människorna i boten att förlita sig på egna gärningar. Från detta härleder sig följande ord, uttalade i samband med att man på predikstolen undervisade folket om den allmänna bikten: ’Låt mig, o Gud, få leva, till dess jag hunnit göra bot för min synd och bättra mitt liv.’”²

Samma hänvisning till vår bättring som grund för syndaförlåtelsen sker dessvärre gång på gång också bland så kallade evangeliska predikanter. Ett exempel: Om någon är allvarligt sjuk och oroar sig för sina synder, frågar de honom: ”Om Gud förlängde ditt liv, skulle du då ändra dig framöver?” Svarar den oroliga då med ”ja”, säger de: ”Då får du vara glad! Det står väl till med dig!” Och så blir evangeliet förnekat på det allra grövsta. Ve den som härleder sitt nådastånd och Guds försoning från någon egen gärning och inte uteslutande från Kristi gärning!

Schmalkaldiska artiklarna fortsätter: ”Här (dvs när Luther fortfarande var kvar i påvekyrkan) tänkte man inte på Kristus och inte på tron, utan man hoppades att med egna gärningar inför Gud övervinna och utplåna synden. Den uppfattningen hade också vi präster och munkar, att vi mot synden skulle hänvisa till oss själva. Med ångern förhöll det sig så här: Då ingen kunde minnas alla sina synder, speciellt om man biktade sig bara en gång om året³, fann man den utvägen att om man senare kom ihåg de obiktade synderna, då måste man även ångra och bikta dem. Under alla förhållanden anbefalldes en sådan åt Guds nåd.”⁴ Det betyder: Man lämnade det till Guds nåd om Gud skulle vara nådig mot en sådan fattig syndare som ännu inte kommit ihåg och ånkrat alla sina synder.

Luther fortsätter: ”Då ingen dessutom visste hur stor ångern skulle vara för att den skulle göra tillräckligt inför Gud, kom de med den trösten att den som inte kunde uppnå verklig ånger, *contritio*, fick nöja sig med *attritio*⁵, som jag skulle vilja beteckna såsom en halv

2 Sv. Kyrkans bekännelse skrifter = SKB (1957), s 325f, språket lätt bearbetat.

3 Vid den tiden var det ett krav att bikta sig minst en gång per år.

4 SKB s 326.

5 *Attritio* = förkrosselse (av rädsla för helvetet), i motsats till *contritio* = ånger (av kärlek till Gud).

eller begynnande ånger. De har nämligen inte själva förstått båda uttrycken och vet inte vad de betyder, lika litet som jag. En sådan *attritio* räknades i biktpraxis som *contritio*. Om det nu inträffade att någon sa att han inte kunde känna ånger eller smärta över sin synd – såsom det kan ske i fråga om olovliga kärleksförbindelser eller hämndlystnad – så frågade de denne om han inte önskade och gärna ville att han skulle kunna känna en sådan ånger. Svarade han ja på denna fråga – och vem annan än djävulen själv skulle kunna säga nej – så betraktade de detta som ånger och förlät honom hans synder för denna hans goda gärning.”⁶

På detta sätt driver man de stackars själarna till en fruktansvärd nöd genom att säga: ”Du får inte tröst förrän du visar en rätt ånger.” Men om någon berättar: ”Jag har bett tillräckligt, legat på knä, gråtit och bett till Gud, men mitt hjärta är lika hårt som sten”, då svarar de: ”Ja, men skulle du vilja ångra dig?” Om denna fråga besvaras jakande, säger de: ”Då får du vara glad! Eftersom du så gärna vill ha ånger, så kommer Gud att vara dig nådig och förlåta dina synder.” Så drivs själar till förtvivlan, eftersom de blir lurade av en falsk tröst.

Luther fortsätter: ”Här ser man, hur det förblindade förnuftet famlar i fråga om gudomliga ting, och i sitt eget mörker söker tröst i egna gärningar, men inte har någon tanke på Kristus eller tron. Men ser man på det hela i klarhetens ljus, så finner man att en sådan ånger är en självgjord, uppdiktad sak, som grundar sig i människans egen kraft och förmåga men har inget samband med tron och kunskapen om Kristus. Härvid skulle de stackars syndarna, när de tänker på sin lusta (olovliga kärleksförbindelser) eller sitt hämndbegär, snarare ha skrattat än gråtit, med undantag för dem som antingen träffats av lagens arm eller fåfångt plågats av djävulen med någon svärmodets ande. För de övriga har en sådan ånger säkerligen varit idel hyckleri och har inte dödat syndens lusta. De menar nämligen att de måste prestera ånger, men de skulle hellre ha velat fortsätta synda om det stått dem fritt.”⁷

Det finns ännu ett sätt att sammanblanda lag och evangelium. Det sker när man nöjer sig med att en syndare blir orolig och det bara när det gäller mycket grova synder. Det finns människor som har grova synder på sitt samvete, t ex mord, äktenskapsbrott, mened, avgudadyrkan,

6 SKB s 326.

7 SKB s 326.

incest eller sexuella avvikelser⁸. Nu kan det hända att sådana visserligen känner ånger över dessa särskilt grova synder. Men de anser att dessa är de enda synder som drabbas av Guds vrede. För övrigt är de mycket goda människor. Här måste vi komma ihåg att detta ännu inte är den ånger som är en förberedelse för tron.

Låt oss sammanfatta den första delen av vår tes: Man sammanblandar lag och evangelium när man tonar ner lagens dom över varje synd i tankar, ord och gärningar, nöjer sig med en önskan om ånger eller att det räcker med ånger över *en* särskild synd.

b) Man kräver för mycket när det gäller ånger

Å andra sidan kan man kräva för mycket genom att föreskriva en mänskliga en särskild grad av ånger. Detta händer mycket oftare och är mycket vanligt bland allvarligt sinnade predikanter. Den som vill föreskriva en särskild grad av ånger, han sammanblandar helt tydligt lag och evangelium. Ångern är ju bara nödvändig för att göra mig beredd att ta emot evangeliet. Min ånger kan vara än så liten, om den bara är uppriktig. Kräver man en annan ånger sammanblandar man lag och evangelium.

Vi ser detta redan vid första pingstdagen. Efter att Petrus hade visat sina åhörare att de dödat Guds Son, högg det till i hjärtat på dem och de frågade: *Bröder, vad ska vi göra?* Aposteln svarade dem: *Omvänd er och låt er alla döpas i Jesu Kristi namn, så att era synder blir förlättna* (Apg 2:37f). Och vad hände sen? De döptes omedelbart. Petrus kräver inte av dem en längre botgöring. Det räcker för honom att de vänder om och tar emot den mördade som sin Frälsare.

Samma sak möter oss när det gäller fångvaktaren i Filippi. Knappt hade han ropat: *Vad ska jag göra för att bli frälst?* så svarade Paulus med en gång: *Tro på Herren Jesus så blir du frälst, du och din familj* (Apg 16:30f). Mannen tror och aposteln följer med honom som ett förlätet Guds barn in i hans hus. Och alla i huset är glada att de har kommit till tro på Gud.

Dessa exempel från Skriften visar: Det kommer inte an på en viss grad av ånger utan bara att den är sann och uppriktig. En sann och äkta ånger finns redan när jag som räddning i min själanöd är beredd att ta emot evangeliet som predikas för mig.

8 Walthers original har "Sodomi" (t ex homosexualitet eller samlag med djur).
Jämför 1 Mos 19 och Rom 1:18ff!

En invändning

Mot detta har man anfört vad David skriver om sin ånger i Psalm 6: *Jag är så trött av mitt suckande. Varje natt fuktar jag min bädd, jag dränker min säng med mina tårar. Mina ögon är mörka av sorg, de har åldrats av alla mina fiender* (Ps 6:7f). Nu säger somliga predikanter: ”Om du inte har gått igenom något sådant, kan du inte finna nåd hos Gud. Om du bara gråtit några tårar är inte din ånger tillräcklig. Hela din säng måste vara våt av dina tårar. Om så inte är fallet, då räcker det ännu inte.” Detta kan vi höra om och om igen från svärmarna. Men då föreskrivs de stackars syndarna en särskild ånger. All nåd nekas dem om de inte har upplevt en sådan ånger. Läs bara vad välkända pietister skriver! Där ser man att de kräver en sådan ånger.⁹

Min förlåtelse bygger inte på min ånger utan endast på Guds frikännande dom, avlösningen. Min ånger är inte avgörande. Den är inte grunden för min frälsning. Om ångern granskas enligt lagens krav är den aldrig tillräcklig, oavsett hur stor den är. Först *efter* tron, efter mottagandet av Guds oförtjänta förlåtelse, är ångern förenad med kärlek till Gud. Men denna kärlek är mycket svag. Om tron inte skulle gripa om och förlita sig på Kristi förtjänst, så skulle även ångern efter tron bara vara en fördömlig synd. Ingen förklaras rättfärdig genom sin ånger. Sann ånger består i insikten om att vara en fördömd syndare som utan Kristus är evigt förlorad.

En predikant måste hela tiden växa till i rätt förståelse av det gudomliga Ordet, särskilt i förmågan att skilja mellan lag och evangelium. Han måste själv med bävan ha erfarit lagens fördömsedom och med jubel tagit emot evangeliets frikännande dom. Det är av avgörande betydelse för att hans församling ska hungra och törsta efter Guds nåd. Luther skriver: ”Guds löfte är säkert ..., vår ånger är aldrig säker. Därför vill Gud att vi inte ska bygga på vår osäkra ånger utan på hans säkra löfte så att vi kan bestå i all nöd” (citerat från Walch² 15,1523).

Översatt från tyska av Hendrik Landgraf, bearbetat och förkortat av SE

9 Ta till exempel August Hermann Francke som av varje omvänd krävde en sådan botkamp (tyska Bußkampf) som han själv hade upplevt.

Jakob om att vara Ordets görare

av Stefan Hedkvist

Gud har format alla människor från ett äkta par, Adam och Eva. Vi har alla ett och samma ursprung. Dessutom har Gud återlöst alla med sin Sons dyra blod. Alla människor utan undantag är dyrt återlösta. Gud vill inte att någon ska gå förlorad utan att alla ska komma till insikt om sanningen och bli frälsta. Därför har Gud befallt att det glada budskapet om frälsningen ska förkunnas för alla folk i hela världen. Att favorisera vissa och diskriminera andra är en synd som förolämpar Gud. Det är en attityd som strider mot allt Bibeln lär oss.

Jakob skriver i sitt brevs första kapitel: *Allt det goda vi får och varje fullkomlig gåva är från ovan. Det kommer ner från ljusens Far, som inte förändras eller växlar mellan ljus och mörker. I kraft av sin vilja har han fött oss på nytt genom sanningens ord (1:17f).* Och strax därefter: *Varje människa ska vara snar att höra, sen att tala och sen till vrede, för en människas vrede leder inte till det som är rätt inför Gud. Lägg därför bort all orenhet och all ondska och ta ödmjukt emot ordet, som är inplanterat i er och har makt att frälsa era själar. Var ordets görare, inte bara dess hörare, annars bedrar ni er själva (1:19–22).*

Där tron är sann, inte en inbillad eller hycklad tro, visar den sig i gärningar. Vi ska vara Ordets görare, inte bara dess hörare. Jakob ger tre exempel på vad det innebär att vara Ordets görare:

1. Våra ord avslöjar vad som finns i vårt hjärta. Om vi förbannar, ljuger, förolämpar, manipulerar eller förnedrar andra, eller talar illa om andra, så förolämpar vi Gud och tron tynar bort. Vi ska lära oss tygla vår tunga annars är vår gudstjänst ingenting värd.
2. Vi ska inte främst se till vårt eget bästa och lämna de svaga och behövande att hjälpa sig själva. Då förolämpar vi Gud som gett oss ”den kungliga lagen”. Jakob manar oss att ta hand om föräldralösa barn och änkor i deras nöd. Det är en gudstjänst som är ren och fläckfri inför Gud.

3. Vi ska hålla oss obesmittade av världen. Lever vi likt obotfärdiga syndare i fylleri, sexuell omoral, fientlighet, gräl, själviskhet, girighet och annat sådant så förolämpar vi Gud som sänt sin Ande att göra oss fria från allt sådant. Vi drar kristendomen i smutsen och riskerar vår tro. Bibeln betygar att den som lever så inte ska ärva Guds rike.

Att vara Ordets görare innebär också att inte vara partisk, inte ha anseende till person. Enligt evangelierna gick Jesus omkring och gjorde gott mot alla. Han är inte selektiv när det gäller att rikta sin nådiga inbjudan till människor. Målgruppen för hans nådiga inbjudan är alla människor i alla länder, oavsett språk, hudfärg, social klass, kön eller ålder. Men vi ser i evangelierna att det främst var enkla, fattiga eller utstötta människor som tog emot inbjudan.

I början av sitt andra kapitlet varnar Jakob för faran att församlingen börjar favorisera rika människor och diskriminera fattiga. Rika får positiv uppmärksamhet och lyfts fram medan fattiga bara blir tolererade. Det är något som sker överallt i världen. Man är nogga med att bemöta dem väl som man tror kan ge något tillbaka medan man ignorerar eller avvisar dem som inte kan ge något tillbaka utan behöver vår hjälp. Som kyrka eller församling finns det risk att vi smittas av världen och börjar se på människor på samma sätt. En organisation är ju alltid i behov av pengar för att kunna driva sin verksamhet. Därför finns det risk att man utformar verksamheten med tanke på att få in gåvomedel, understöd, bidrag etc. Det hör till sakens natur att man då inte ser fattiga som sin främsta målgrupp utan riktar sig till andra som man tror kan bidra med ett tillskott.

Jakob vänder sig mot ett sådant tankesätt och påminner om att Gud utvalde de fattiga till att bli rika i tron. Det har Gud gjort för att hans namn ska bli ärat. Paulus är av samma åsikt. Han skriver i 1 Kor 1:27–29: *Det som för världen var dåraktigt utvalde Gud för att förödmjuka de visa, och det som för världen var svagt utvalde Gud för att förödmjuka det starka, och det som för världen var obetydligt och föraktat och inte fanns till, det utvalde Gud för att tillintetgöra det som fanns till, för att ingen människa ska berömma sig inför Gud.* Aposteln vill med detta visa att frälsningen inte beror på människors bedrifter, makt eller rikedom utan enbart på Guds nåd för Kristi skull. Det blir allra tydligast hos barnen. Jesus ställde fram ett barn som exempel på dem som tar emot Guds rike. I samma syfte ställer Paulus fram de svaga och fattiga. Skulle det vara

mest rika, lärda och mäktiga som blev kristna, så skulle det verka som om det krävdes rikedom, lärdom och stora bedrifter för att bli frälst. Men nu har Gud utvalt det svaga för att förödmjuka de starka. Ingen har något att berömma sig av inför Gud.

Låt oss också se på det exempel som Johannes döparen och Jesus gav. När Jesus talade om Johannes döparen frågade han: Vad gick ni ut för att se, en man klädd i fina kläder? Nej, de som har fina kläder finns i kungapalatsen. *Johannes hade kläder av kamelhår och ett läderbälte runt midjan, och hans mat var gräshoppor och vildhonung.* Rikedom och makt verkade inte alls imponera på Jesus och det var inget som han favoriserade. Han föddes av fattiga föräldrar, han föddes i ett stall och hans första bädd var en krubba. Sedan blev det inte mycket bättre: *Rävarna har lyor och himlens fåglar har bon, men Människosonen har ingenstans att vila sitt huvud,* sa han. Han dog berövad till och med kläderna han bar när han blev dömd.

Den fattige Lasarus visade mer intresse för Guds ord än den rike mannen. Så finns det idag ofta en större andlig skörd att hämta bland fattiga än bland rika. Sverige är bland de länder som har världens högsta levnadsstandard. Sverige har med rikedomen också blivit ett avkristnat land där det inte längre finns någon större andlig skörd att hämta. Men vem är bättre på att visa kärlek och respekt för de fattiga än den kristna församlingen? Vem är bättre på att ge dem en känsla av människovärde och värde i Guds ögon än den kristna församlingen? Och vem kan bättre ta vara på deras andliga gåvor än den kristna församlingen där vi alla *är en enda kropp i Kristus.*

Jakob kallar partiskhet, diskriminering, högmod över livets goda, favorisering och rasism för synd mot den kungliga lagen som befaller oss att älska vår nästa som oss själva. Att vara partisk eller diskriminerande är inte bara en opassande attityd utan synder som gör att man står med skuld inför Gud. Det är attityder som förargar Gud – han som format alla människor av gemensamma föräldrar och som återlöst alla med sin Sons blod. Därför ska vi inte vara partiska eller diskriminerande.

Ingen ska alltså tänka att det är en liten sak att vara partisk, diskriminerande eller rasistisk. Jakob skriver: *Om ni är partiska begår ni synd och döms av lagen som lagbrytare. Den som håller hela lagen men bryter mot ett enda bud är skyldig till allt (2:9–10).* Det är ett budskap som går genom hela Bibeln från Moseböckerna till epistlarna. Det gör att vi alla, rik som fattig, man som kvinna, gammal som ung, människor av alla folk,

länder och språk, är precis lika beroende av Guds frälsning. Vi är alla syndare och helt beroende av Guds nåd. Evangeliet diskriminerar inte någon utan inför evangeliet är vi alla lika, som det heter: *Här är ingen längre grek eller jude, omskuren eller oomskuren, barbar, skytt, slav eller fri, utan Kristus är alltt och i alla* (Kol 3:11).

Jakob motiverar oss på två sätt att leva enligt Guds vilja:

- För det första har Gud lovat välsigna dem som gör hans vilja. Lagen har sådana välsignelser knutna till sig. Tänk på det fjärde budet som lovar att det ska gå dem väl som hedrar sina föräldrar. Och i sammanfattningen av buden lovar Gud att han ska visa nåd mot tusen släktled när man håller hans bud. Jakob kallar lagen "frihetens lag" eller "den lag som ger frihet" (2:12). Guds lag ger verkligen frihet, glädje och välsignelse till alla kristna som vägleda av Skriften vandrar i Anden och gör Guds vilja.
- För det andra motiverar han oss med hot och fruktan: *Domen blir obarmhärtig över den som inte visat barmhärtighet* (2:13). På samma sätt gjorde Jesus sedan han lärt lärjungarna att be Herrens bön: *Om ni inte förlåter människorna, ska inte heller er Far förlåta era överträdelser* (Matt 6:15). Jakob tillägger: *Men barmhärtigheten triumferar över domen* (2:13), dvs vi ska leva så att vi blir mottagare av alla de rika välsignelser och goda gåvor som Gud lovat istället för att leva så att vi kallar på Guds vrede. Det är att låta barmhärtigheten triumfera över domen.

Frågor och svar

Rättfärdiggörelsen

Fråga: Vad menas egentligen med ”den allmänna rättfärdiggörelsen”? Hur kan den vara allmän när endast de som tror på Kristus kommer till himlen?

Svar: Biblicum har flera gånger försökt klargöra vad Bibeln menar med rättfärdiggörelsen, både i böcker och artiklar, nu senast i boken *Rättfärdiggörelsen genom tron – Luthers nyupptäckt av det villkorslösa evangeliet*, en bok till minne av den lutherska reformationens 500-årsjubileum. I den alldeles färskta boken av Lars Borgström om C.F.W. Walther (*Amerikas Luther*) föreligger Walthers svar på din fråga. Här följer ett klargörande avsnitt ur Borgströms bok under rubriken *Walthers lärouppfattning angående rättfärdiggörelsen*:

Även då det gäller själva centrum av den kristna tron, *rättfärdiggörelsen* genom tron allena, var Walther oerhört klar. Människan medverkar inte på något sätt i sin rättfärdiggörelse, utan allt är Guds verk. Inte ens tron bidrar med något. Tron är endast den tomma handen, medlet genom vilket den redan fullbordade rättfärdiggörelsen tas emot:

”Men vad innebär det då, när Guds ord lär att människan blir rättfärdig och salig genom tron allena? Svar: Skriften vill med detta inte säga någonting annat än att människan inte blir salig genom sina egna gärningar och sitt eget verk, utan endast genom det verk som utförts av vår Herre och Frälsare, Jesus Kristus, hela världens förlossare.

Mot detta invänder de moderna teologerna: Det finns två slags verk. För det första är någonting nödvändigt från Guds sida. Han måste utföra det svåraste, nämligen själva återlösningsverket. Men sedan fordras också något från människans sida. Ty det är inte så att människan utan vidare skulle kunna komma in i himlen. Nej, människan måste också göra något, och därtill något stort – hon måste tro! Men därmed är hela evangeliet omkullkastat.”

Tron åstadkommer alltså inte rättfärdiggörelsen. Det är inte på grundval av vår tro vi blir rättfärdiggjorda. Rättfärdiggörelsen föreligger redan som ett objektiva faktum p.g.a. Jesu återlösningsverk. Den frälsande tron innebär endast att förtrösta på det som redan inträffat och som gäller alla, dvs den objektiva eller allmänna rättfärdiggörelsen. Människan blir subjektivt rättfärdig genom tron. Genom tron överräsks frälsningens gåvor och blir verklighet och till välsignelse för den enskilde. Två strålande exempel på hur Walther predikar den allmänna rättfärdiggörelsen ges i de utdrag från två av hans påskpredikningar som sker på annan plats i denna bok.

Walther ansåg, liksom Luther, att utan en klar förståelse av rättfärdiggörelsen kan inte kyrkan bestå en enda timme. Det är ju endast genom tron på Jesu Kristi fullbordade verk en människa blir kristen, och kyrkan är alla de människor som har den frälsande tron. Denna lära skiljer kristendomen från alla andra religioner och från den falska kristendomen. Alla andra religioner anvisar olika laggärningar som medel att nå himmelen, men kristendomen uppenbarar någonting för världen alldeles okänt, något som legat gömt i Guds hjärta före världens skapelse. Rättfärdiggörelsen genom tron allena är kristendomens himmelska sol, som skiljer vår tro från alla andra religioner lika mycket som ljuset skiljer sig från mörkret.

Den teolog eller präst som varken förstår eller predikar Guds redan fullbordade frälsande verk i Jesus Kristus är oduglig, hur lärd han än må vara i övrigt. Omvänt gäller att den präst som hämtar sin egen glädje från denna lära och predikar densamma för åhörarna bygger upp den sanna kyrkan, hur enkel och olärd han än är efter världens sätt att mäta kunskap och bildning. Den som är fast rotad i denna lära låter sig inte nedslås av den sanna kyrkans ringa storlek, dåliga anseende i världen eller hennes problem och lidande. Han låter sig inte heller förledas av den falska kyrkans storlek, aktningvärda ålder, fungerande organisation eller stora gärningar. Allt detta är endast tomhet och utan nytta för kyrkan om den sanna läran om rättfärdiggörelsen saknas. Det var denna lära som reformerade kyrkan på 1500-talet och endast genom att denna lära predikas kan kyrkan byggas också i vår tid.

Utblick över samtiden

Finlands lutherska folkkyrka i kris

Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland genomgår en svår kris. Biskoparna har i ett brev till kyrkomötet erkänt att man inte kan nå enighet i fråga om vigning av samkönade par till äktenskap.

En sida av saken är att kyrkan fortfarande har som officiell lära och praxis att äktenskapet är förbehållet man och kvinna. En annan sida är att allt fler präster trots detta börjat viga samkönade par. Många anser att detta också måste avspeglas i kyrkans ordning. Biskoparna har i ett brev daterat den 6 augusti 2020 fallit till föga och samtycker till att man måste låta de präster viga som önskar så. Biskoparna är öppett oeniga men de som hittills försvarat den bibliska ordningen har gett upp för trycket och är beredda att kompromissa.

Den 1 mars 2017 trädde en ny äktenskapslag i kraft, vilken gjorde det möjligt för par av samma kön att ingå äktenskap. Redan i maj samma år lämnades ett ombudsinitiativ till kyrkomötet om att kyrkan så snabbt som möjligt ska bredda kyrkans äktenskapssyn så att den också omfattar par av samma kön. Efter en lång diskussion lät kyrkomötet initiativet förfalla i maj 2018. Samtidigt godkändes en kläm där man bad biskopsmötet främja en respektfull diskussion och fortsätta utreda alternativ för att finna lösningar på den rådande oenigheten om äktenskapssynen i kyrkan.¹

20 år av oenighet kulminerar

Det svar som biskopsmötet sände till kyrkomötet i augusti betonar kyrkans enhet och en respektfull diskussion.² Biskoparna räknar först upp en lång rad tidigare ställningstaganden som alla landar i den bibliska synen på äktenskapet. Detta är numera inte nog, eftersom frågan ur reformisternas perspektiv inte är ”löst” innan äktenskapsordningen ändrats.

Listan på tidigare beslut och anvisningar under 2000-talet innehåller tio punkter.

1 <https://evl.fi/pressrum/aktuellt-just-nu/aktenskapslagen>

2 <https://evl.fi/pressrum/nyheter/-/items/item/34004/>

Biskoparnas+svar+till+kyrkomotet+-+Losningen+pa+diskussionen+kring+aktenskapet+ska+sokas+i+godkannandet+av+olika+uppfattningar

Under 1900-talet var det ännu inga problem inom biskopskåren. Man hade tydligt lagt fram Bibelns lära om äktenskapet som ett förbund mellan man och kvinna. Först efter att partnerskapslagen godkänkts av Finlands riksdag 2001 framträdde oenigheten. Biskoparnas rad av ställningstaganden börjar från denna avgörande händelse. Och nu framträder motsättningarna allt tydligare.

År 2008 gav biskoparna ut en skrift om familj, äktenskap och sexualitet under namnet Kärlekens gåva. Uttalandet undertecknades av åtta biskopar, medan två biskopar valde att inte underteckna.

Ett antal kyrkomötesombud såg till att frågan hölls varm. År 2010 behandlade kyrkomötet ett initiativ om bön för homosexuella par. Konstitutionsutskottet föreslog att biskopsmötet får i uppgift att utarbeta en bönestund för homosexuella par som registrerat sitt partnerskap. Ärkebiskop Kari Mäkinen hoppades att kyrkomötet skulle fatta ett klart beslut om stöd för dessa.³ Debatten, som blev mycket livlig, utmynnade i beslut att godkänna bön med rösterna 78–30.

Efter att Finlands riksdag godkänt ändringar i äktenskapslagen så att samkönade par kan vigas till äktenskap från den 1 mars 2017 följde en upptrappning av motsättningarna. Biskopsmötet gav en redogörelse i augusti 2016 där det konstaterade att prästernas rätt att viga till kyrkligt äktenskap inte ändras. Redogörelsen sammanfattade kyrkans tidigare undervisning men ingen möjlighet öppnades för de präster som önskade viga samkönade. Dokumentet landade i en öppenhet för en fortsatt diskussion om hur man ska behandla de medlemmar av kyrkan som är gifta med en person av samma kön.⁴

Många av de konservativa uttalade nu en lättnad och ansåg att faran var över, medan andra varnade för att reformisterna inte ger upp utan återkommer med sina krav på full jämlikhet. Ärkebiskop Kari Mäkinen lovade att diskussionen fortsätter och uttryckte förståelse för dem som nu var besvikna.⁵

Trots biskoparnas förbud började några präster viga till äktenskap. Några av dem har utfört vigsel mot biskopsmötets rekommendationer. I en del

3 <https://svenska.yle.fi/artikel/2010/11/08/arkebiskopen-vill-stoda-dem-som-ingatt-partnerskap>

4 <https://evl.fi/documents/27868789/52775988/Piispainkokouksen+selonteko+avioliittolain+muutoksen+johdosta+2016+SVENSK+RTTAD.pdf/ec394c8e-1f15-d9e5-f375-fc89de66eb5a>

5 <https://www.hbl.fi/artikel/arkebiskop-makinen-lovar-fortsatt-vigseldiskussion/>

fall har biskopen fört samtal med prästen, i en del andra fall har ärendet behandlats vid domkapitlets sammanträde. I några fall har prästen fått en anmärkning eller varning, som sedan lett till besvär till förvaltningsdomstolen. I ett fall har ärendet gått vidare till Högsta förvaltningsdomstolen. Hur denna avgör fallet kommer att bli ett prejudikat som motses med stort intresse. Många ser med skräck fram emot det, eftersom det kan bli ett uttryck för att den världsliga makten bestämmer hur kyrkan ska lära.

På sateenkaaripapit.wordpress.com (regnbågsprästerna) finns en lista med drygt 80 präster som lovat stå till förfogande för vigsel eller välsignelse av samkönade par. Detta oberoende av hur deras överordnade straffar dem.

Biskopsmötet vacklar

Biskoparna söker en kompromiss, eftersom de är öppet oeniga sinsemellan. För att hitta en acceptabel väg framåt beskriver de sex olika modeller för vigselpraxis.

- 1) Äktenskapet är en sak mellan en man och en kvinna. Förrättningar (vigsel, välsignelse, bön) med samkönade par är inte möjliga.
- 2) Kyrkan håller fast vid uppfattningen att äktenskapet är en sak mellan en man och en kvinna, men har även en parallell förrättning för personer av samma kön.
- 3) Kyrkan håller fast vid uppfattningen att äktenskapet är en sak mellan en man och en kvinna men tillåter präster att viga även par av samma kön.
- 4) Kyrkan har två parallella äktenskapssyner, en traditionell och en könsneutral, vilka båda anses vara officiella och parallella. För präster med traditionell åsikt har föreskrivits samvetsskydd.
- 5) Kyrkan har ändrat sin syn på äktenskapet så att den är könsneutral. Den som håller på en traditionell syn kan avvika från kyrkans officiella syn och viga endast par av olika kön.
- 6) Kyrkan har ändrat sin syn på äktenskapet så att den är könsneutral och förutsätter att alla präster agerar och undervisar enligt detta.

Brevet nämner dessutom en situation där statsmakten och eventuellt domstolarna föreskriver hur kyrkan ska agera. Det kan bli aktuellt, beroende på hur utslaget från Högsta förvaltningsdomstolen blir.

Biskoparna noterar att 1) gäller i den romersk-katolska kyrkan och i de ortodoxa kyrkorna, 2) gäller i dagens läge i evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, 4) gäller i norska kyrkan, 5) gäller i Svenska kyrkan och 6) gäller i isländska kyrkan.

För en del av biskoparna är modell 2 det enda möjliga alternativet medan andra förespråkar modell 4 eller 5. Biskoparna är dock överens om att modell 3 är den nästbästa om man är tvungen att anpassa sig till en modell som man inte anser vara den bästa.

Jesus säger: ”Ett rike som är splittrat blir ödelagt, och en stad eller familj som är splittrad kan inte bestå” (Matt 12:25). Och aposteln Paulus förmanar: ”I vår Herre Jesu Kristi namn uppmanar jag er, bröder, att ni alla ska vara eniga i det ni säger och inte låta splittring finnas bland er, utan stå enade i samma sinne och samma mening” (1 Kor 1:10).

Biskoparna säger sig värna om kyrkans enhet. Men någon annan enhet finns inte än den som Anden skapar på Ordets grund. När man har frågått Skriften på det sättet att man godkänner välsignelseakter för samkönade parförhållanden så har man redan trätt in på lögnens väg. Och så länge trohet till Guds ord finns kvar i kyrkan kan ingen enhet nås med dem som förkastar Guds ord. ”Akta er för de falska profeterna” (Matt 7:15) och ”Håll er borta från dem” (Rom 16:17), ljuder det klara beskedet.

Borgå stifts biskop Bo-Göran Åstrand är en av dem som starkt drivit på en ändring till en könsneutral äktenskapssyn. Han säger i Kyrkpressen att han är beredd att mötas på mitten, helt enkelt för att komma framåt.⁶ Han framstår alltså som kompromissvillig, även om han egentligen vill ändra läran. Men att mötas på mitten betyder ändå att den falska läran ges godkännande.

Juhana Pohjola om biskoparnas lögner

På Ev-luth Missionsstiftets webbplats har stiftsdekan Juhana Pohjola i starcka ordalag avslöjat dessa lögner i artikeln *Piispojen valheellinen yksimielisyys avioliittokäsityksessä* (Biskoparnas lögnaktiga enighet i äktenskapsfrågan).⁷

Den första lögnen är att den kristna äktenskapsuppfattningen inte skulle vara en väsentlig fråga för kyrkans liv och för de kristna. Hur går det ihop med apostelns ord: ”Vet ni inte att orättfärdiga inte ska få ärva Guds rike? Bedra inte er själva! Varken sexuellt omoraliska eller avgudadyrkare, varken äktenskapsbrytare eller de som utöver homosexualitet eller som låter sig utnyttjas för sådant, varken tjuvar eller giriga, varken drinkare, förtalare eller utsugare ska ärva Guds rike” (1 Kor 6:9–10).

6 <https://www.kyrkpressen.fi/nyheter/58528-astrand-jag-ar-beredd-att-motas-pa-mitten-helt-enkelt-for-att-vi-maste-komma-framat.html>

7 <https://www.lhp.fi/piispojen-valheellinen-yksimielisyys-avioliittokasityksesta/>

Den andra lögnen är att låta förstå att den kristna enheten är något slags mänsklig och organisatorisk samvaro. Enligt biskopsmötet kan den kristna enheten bevaras trots olika uppfattning om äktenskapet.

För det tredje avslöjar brevet hur lögnen redan har trängt in och håller på att avancera i den evangelisk-lutherska kyrkan. I stället för att hålla fast vid den bibliska läran, alternativ 1, lägger biskoparna fram sex tänkbara alternativ. Det första steget i lögnen är att ifrågasätta denna trosartikel. Inte en enda av biskoparna förespråkar detta enda riktiga alternativ. Det andra steget är att be om godkännande för en lögnaktig lära vid sidan av den enda rätta. Det tredje steget är att kräva samma rätt för lögnen som för sanningen. Det är detta som nu förespråkas i alternativ 3. Det fjärde steget är sedan att lögnen inte längre fördrar sanningen vid sin sida, vilket är alternativ 6.

Pohjola skriver att Finland nu är på väg in i detta skede, den isländska modellen, via Sverige. Han jämför med klausulen om samvetsfrihet när det gäller att samverka med kvinnliga präster, vilken några år efter beslutet (1986) visade sig vara luft. Nu prästvigs ingen utan löfte att samarbeta fullt ut med alla präster. Det samma kan väntas också när det gäller vigningsplikt av samkönade par.

Pohjola avslutar med ett viktigt råd (fri översättning):

Biskopsmöten och kyrkomöten kan förefalla avlägsna, men lögnens dimma omger redan oss alla och försämrar kontinuerligt vår synförmåga. Vi blir tillvänjda och vi vänjer oss. Därför ger Guds ords ljus och vandringen i dess ljus den rätta riktningen. Endast ånger, syndabekännelse och tro på nåden i Kristi kors stoppar lögnens makt.

Nyligen har en grundläggande bok om kyrkans enhet gjorts tillgänglig på Biblicums webbplats. Det är Seth Erlandssons bok *Kyrkogemenskap – vad säger Bibeln?*⁸ Den kan också köpas via Biblicums webbutik. Boken rekommenderas varmt till alla som önskar fördjupning och klarhet i frågan om vad som behövs för enighet i kyrkan. Den falska läran kan inte stå samman med Sanningen. En kyrka som väljer folkopinionen framom Guds ord har ingen framtid. Men till dem som bevarar hans ord utlovar Jesus en ljus framtid:

”Se, jag har ställt en dörr öppen för dig som ingen kan stänga, för din kraft är liten och du har hållit fast vid mitt ord och inte förnekat mitt namn” (Upp 3:8).

8 <https://www.biblicum.se/tidskriften/aldre-nummer-av-tidskriften/biblicum-1977-2/kyrkogemenskap-vad-sager-bibeln/>

Trosföljelse i Finland

I nr 1/2019 skrev vi om prästen *Markus Engström* i Kristinestad som blivit polisanmäld för en insändare i en lokaltidning där han ansågs uttala sig nedvärderande om homosexuella. I skrivande stund är det ännu inte klart om åtal kommer att väckas.

En som under senaste tid har råkat mycket illa ut är riksdagsledamoten och läkaren *Päivi Räsänen* (KD, har tidigare varit partiordförande). Hon har fått hela fyra anmälningar om hets mot folkgrupp på halsen. I flera omgångar har det skett massutträden ur den evangelisk-lutherska folkkyrkan på grund av uttalanden som hon gjort. Tidigare gällde det främst hennes försvar för de ofödda barnen gentemot abortförespråkarna medan dessa fyra nya anmälningar gäller homofrågan.

En av anmälningarna gäller en tweet där Räsänen lade ut ett foto av ett avsnitt ur Romarbrevet. Man hävdade att hon krävde dödsstraff för utövande av homosexualitet, eftersom det står ”att de som handlar så förtjänar döden” (Rom 1:32). Hon har dock med kraft visat att lönen för varje synd är döden, och att detta ord inte avser dödsstraff i fysisk mening. I en tv-debatt strax före jul 2019 framlade hon klart denna sanning,⁹ men trots det anmäldes hon för formuleringar som hon inte har använt.

Den som driver dessa anklagelser är märkligt nog riksåklagare *Raija Toiviainen*. Hon har rivit upp ett beslut att inte väcka åtal mot en pamflett som Räsänen skrev 2004 och som publicerats av finska Lutherstiftelsen. Trots att polismyndigheterna i detta fall ansåg att pamfletten inte bryter mot finländsk lag menade riksåklagaren, med stöd av den nya lagen om hets mot folkgrupp, som antogs av riksdagen 2011, att det är skäl att granska också sådana publikationer som utgetts före denna tidpunkt och som ännu är tillgängliga.

En annan som lidit för sin övertygelse är pedagogikprofessor *Tapio Puolimatka*, som blivit anklagad för att vara ovetenskaplig när han kritiserat evolutionsläran och den nutida genusforskningen samt försvarat den heteronormativa synen på äktenskapet. Han belönades med Skepsis-föreningens Huuhaa-pris (humbug) år 2008 för sin bok om tro, vetenskap och evolution.

Ola Österbacka

9 <https://areena.yle.fi/audio/1-50363169>

Gåvoredovisning 2020-05-01 – 2020-08-12

Nina Hansson 500, Christian Malm 200, Helga Dahlskog 30 EUR, Lilian Kullenberg 250, Roger Loo 500, Gunnar Klang 5000, Berthold Nilsson 1000, Waljö 200, Kurt Furubrinsk 500, Bjarte Edvardsen 200, Anders Einarsson 750, Nina Hansson 500, Birgitta Erlands-son 80 år Turid Welde 1000, Helga Dahlskog 30 EUR, Onämnd 500, Anders Lindström 500, Jan Frithiof 750, Berthold Nilsson 1000, Waljö 200, Bjarte Edvardsen 200, Lars Eliasson 60 år Bertil Andersson 500, Marcus Svedman 120, Helga Dahlskog 30 EUR, Ove Ahlström 500, Nina Hansson 500, Berthold Nilsson 1000, Waljö 200, Bjarte Edvardsen 200, Ola Österbacka 70 EUR.

Varmt tack för alla era gåvor! Det värmer att ni uppskattar vårt arbete för biblisk tro och forskning. Gud vare tack, för er kärlek till Guds ord är en Guds gåva. "Gud älskar en glad givare" (2 Kor 9:7).

Red.

Andaktsböcker av R Lauersdorf:

Guds barn dör aldrig –

Ord av tröst när jag står inför livets slut

Hjälp mig, Herre –

Trösteord när en älskad människa är nära döden

Med tårar i våra ögon –

Trösteord från Herren i sorgen över min käras bortgång

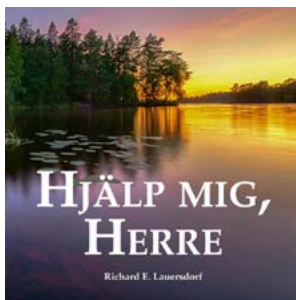

Fem av dessa böcker – valfri kombination – för endast 200 kr. Beställ hem så du har till hands när de behövs i olika situationer i livet. Beställ från <https://forlag.biblicum.se> eller via e-post biblicum@biblicum.se.

Biblicum har börjat producera ljudböcker

Biblicums styrelse har beslutat gå in för att distribuera en del av webbutikens produkter som ljudböcker. Vi tror att detta kan ha stor betydelse för synsvaga och för dem som annars föredrar att lyssna i stället för att läsa.

Vi har gjort början med en andaktsbok: Hjälp mig, Herre, som Logos förlag har gett ut. Den har nu lästs in av pastor Peter Öman.

Vi har lagt in denna första ljudbok som en produkt i vår webbutik. När det gäller det tekniska finns det begynnelsevärigheter som vi försöker lösa. Till en början sker hanteringen av beställningarna helt manuellt och tillsvidare erbjuder vi ljudboken kostnadsfritt. Det angivna priset ger en vink om en önskvärd frivillig gåva. Efter hand kommer vi att lägga in mera exakta instruktioner.

Beställ via <https://forlag.biblicum.se/>

Gräv djupt i Biblicums värdefulla arkiv!

Under den pågående corona-pandemin har vi lagt märke till en ökad användning av Biblicums rikhaltiga webbarkiv. Det gläder oss! Tidskriften Biblicum finns som pdf från 2000 (delvis 1999) och äldre årgångar finns insatta som artikelsidor. Dessutom finns hundratals inspelningar, de tidigare som ljudfiler och på senare tid även videofiler.

<https://biblicum.se>

Jesus svarade: "Om någon älskar mig, håller han fast vid mitt ord. Och min Far ska älska honom, och vi ska komma till honom och ta vår boning hos honom" (Joh 14:23).